

Vrednovanje Lokalne razvojne strategije LAG-a Vallis Colapis 2014.-2020. (2022.)

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Podmjera 19.4. , iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,
Udio sufinanciranja 90% EU, 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

SADRŽAJ

1. Osobna iskaznica LAG-a	3
1.1 Položaj i granice područja	5
2. Uvod	5
2.1 KONTEKST vrednovanja LEADER/CLLD-a	5
2.2 Lokalna razvojna strategija LAG-a	8
3. Pozadina zadaće, svrha i ciljevi vrednovanja LRS LAG-a	8
3.1 Pozadina zadaće vrednovanja	8
3.2 Svrha i ciljevi vrednovanja	10
4. Predmet vrednovanja	11
5. Metodologija vrednovanja	15
6. Vrednovanje ciljeva, rezultata i isporuka lokalne razvojne strategije u svrhu ocjene dodane vrijednosti	16
6.1 Analiza dinamike izrada i izmjene lokalne razvojne strategije LAG-a sa pripadajućom logikom intervencije	17
6.2 Ocjena doprinosa ciljevima Programa ruralnog razvoja te Zajedničke poljoprivredne politike	23
6.3 Ocjena mehanizma provedbe rada LAG-a uključujući animacijske aktivnosti	33
6.4 Analiza dodane vrijednosti provedbe LEADER/CLLD-a u okviru rada LAG-a metodom istraživanja u lokalnoj zajednici	39
7. Zaključci i preporuke	49
7.1 Vrednovanje ciljeva, rezultata i isporuka	49
7.2 Vrednovanje kapaciteta LAG-a za provedbu lokalne razvojne strategije	50
7.3 Vrednovanje postizanja dodane vrijednosti LEADER/CLLD-a	50

Izvješće o vrednovanju (evaluaciji) za međurazdoblje 2017. – 2021. provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a Vallis Colapis u okviru programskog razdoblja 2014.-2020. (s produžetkom trajanja 2021.-2022. na prijelazno razdoblje provedbe Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. na 2021.-2022 godinu¹.) izradio: „Forum“, obrt za razvojno savjetovanje iz Zadra

¹ Produženje trajanja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za prijelazno razdoblje 2021.-2022., s realizacijom do 2025., definirano je za sve zemlje članice EU temeljem Uredbe (EU) 2020/2220.

Popis kratica:

ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
CMEF	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation Framework</i> – Okvir za praćenje i vrednovanje
CMES	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation System</i> – Sustav za praćenje i vrednovanje
EK	Europska Komisija
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
ENRD	eng. <i>European Network for Rural Development</i> ; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
FP	Fokus područje PRR odnosno ZPP
IBAN	(eng. <i>International Bank Account Number</i>) međunarodni broj bankovnog računa
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina)
LEADER	fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> - Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRS	Lokalna razvojna strategija
MB	Matični broj
NN	Narodne novine
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fran. <i>Nomenclature des unités territoriales statistiques</i>) Hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.
OIB	Osobni identifikacijski broj
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske
RH	Republika Hrvatska
RNO	Registar neprofitnih organizacije
SP ZPP	Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike
UT	Upravljačko tijelo Ministarstva poljoprivrede za upravljanje PRR
ZEP	Zajednička evaluacijska pitanja
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ZOPE	Zajednički okvir za praćenje i evaluaciju (CMEF)

1. OSOBNA ISKAZNICA LAG-A

Naziv LAG-a:	Lokalna akcijska grupa „Vallis Colapis“
Adresa sjedišta LAG-a:	Kurilovac 1A, 47280 Ozalj
Web stranica:	www.vallis-colapis.hr
Kontakti:	Tel: +385 47 731 400 (112) Fax: +385 47 731 172 E-mail: lag@vallis-colapis.hr
Datum osnivanja/registracije:	08.svibnja 2009. / 30.lipnja 2009.
OIB:	50199820179
MB:	02569027
Registarski broj udruge:	04001149
RNO:	0153160
IBAN:	HR3924000081110198014
Broj JLS:	14
Uključene jedinice lokalne samouprave:	Gradovi: Duga Resa, Karlovac, Ozalj i Općine: Draganić, Kamanje, Netretić, Ribnik, Žakanje, Lasinja, Krašić, Kravarsko, Pisarovina, Pokupsko i Žumberak
NUTS-2/3:	Središnja Hrvatska/Karlovačka i Zagrebačka županija
Površina LAG-a (ARKOD):	1.502,66 km ²
Broj stanovnika (2011.):	95 607
Glavni izvor financiranja:	M19, Program ruralnog razvoja RH 2014.- 2020./EPFRR (90%), RH(10%)

LAG Vallis Colapis obuhvaća cjelovito područje 14 jedinica lokalne samouprave. U svom sastavu ima područja gradova Duge Rese, Karlovca i Ozlja, te općina: Draganić, Kamanje, Netretić, Ribnik, Žakanje, Lasinja koje administrativno pripadaju Karlovačkoj županiji, dok općine Krašić, Kravarsko, Pisarovina, Pokupsko i Žumberak pripadaju Zagrebačkoj županiji. Područje LAG-a pripada statističkoj NUTS-2 regiji Kontinentalna Hrvatska. Teritorij LAG-a iznosi 1.502,66 km² što predstavlja cca 2,66% kopnenog teritorija Republike Hrvatske (RH) te 27,92 % kopnenog teritorija Karlovačke županije, odnosno 16,02% Zagrebačke županije.

LAG „Vallis Colapis“, 2001. godine, imao je 105.002 stanovnika odnosno 2,37% stanovništva RH, dok se 2011. broj stanovnika smanjio za 9.395 osoba te je iznosio 95.607 stanovnika (-8,95% u odnosu na 2001.). 2011. na području LAG-a živjelo je 95.607 stanovnika (2,23% stanovnika RH) odnosno 65,31% stanovnika Karlovačke županije i 3,63% stanovnika Zagrebačke županije.

LAG karakterizira depopulacija, pa se uz broj stanovnika koji se smanjio u razdoblju između 2 popisa smanjio i broj kućanstava za 1.335 odnosno za -3,67%. Prema Popisu stanovnika 2011. godine stanovništvo LAG-a živjelo je u 35.023 kućanstava u 380 naselja (Popis JLS s pripadajućim naseljima, Dodatak 1). Gustoća stanovnika na području LAG-a u razdoblju od 2001. do 2011. iznosi 69,87 st/km² odnosno smanjila se u razdoblju između 2 popisa za -8,95% i iznad je prosječne gustoće naseljenosti Karlovačke županije (35,55 st/km²), odnosno ispod prosječne gustoće naseljenosti Zagrebačke županije (103,8 st/km²) i Republike Hrvatske (75,71 st/km²).

Gustoća stanovnika LAG-a iznosi 84,04% prosjeka RH (75,7 st./km²). Gustoća stanovnika svih gradova i općina koje administrativno pripadaju Karlovačkoj županiji iznosi 233,92 % županijskog prosjeka gustoće stanovnika od 35,55 st./km², odnosno gustoća stanovnika općina koje administrativno pripadaju Zagrebačkoj županiji iznosi 24,23 % županijskog prosjeka od 103,8 st./km².

Od ukupno 14 JLS koje pokriva područje LAG-a, jedino općina Kravarsko bilježi neznatan porast broja kućanstava za 8,05 %, stanovnika za 0,20% i gustoće naseljenosti za 0,20%.

Tablica 1. Osnovni statistički podaci o LAG-u „Vallis Colapis“. (Izvor: ARKOD, DZS)

JLS po abecedi	Površina u km ²	Broj naselja	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Gustoća naseljenosti / broj stanovnika na km ²	
			2001	2011	2001	2011	2001	2011
Draganić	72,38	1	969	905	2.950	2.741	40,76	37,87
Duga Resa	60,39	28	4.143	4.052	12.114	11.180	200,60	185,13
Lasinja	82,24	8	675	599	1.938	1.624	23,57	19,75
Kamanje	14,8	7	309	300	1.008	891	68,11	60,20
Karlovac	401,7	52	21.364	21.266	59.395	55.705	147,85	138,67
Krašić	71,23	33	1.017	879	3.199	2.640	44,91	37,06
Kravarsko	58,06	10	621	671	1.983	1.987	34,15	34,22
Netretić	117,36	42	1.140	1.005	3.333	2.862	28,40	24,39
Ozalj	179,39	97	2.553	2.283	7.932	6.817	44,22	38,00
Pisarovina	145,07	14	1.100	1.163	3.697	3.689	25,48	25,43
Pokupsko	105,78	14	775	733	2.492	2.224	23,56	21,02
Ribnik	39,34	17	224	190	583	475	14,82	12,07
Žakanje	44,73	22	970	604	3.193	1.889	71,38	42,23
Žumberak	110,19	35	498	373	1.185	883	10,75	8,01
LAG	1.502,66	380	36.358	35.023	105.002	95.607	69,87	63,62

Glavnu zemljopisnu specifičnost ovog područja predstavlja značajna ukupna dužina riječnih obala jer kroz LAG područje, osim Kupe, teku i četiri njezine najveće pritoke Korana, Dobra, Mrežnica i Kupčina s čak 281,77 kilometara riječnih obala, što čini 7,17 % riječnih obala Republike Hrvatske.

LAG karakterizira posebnost reljefa izrazito pokupskog područja koje se od doline Kupe izdiže prema zapadnom dijelu Žumberačke gore i Samoborskog gorja (vrh Sveta Gera s 1.178 mnv) koje nadvisuje sjeverni dio Karlovačke županije i južni dio Zagrebačke županije, dok istočni dio LAG-a na području općine Lasinja dodiruje i brdska područja Korduna. Na zapad, se LAG širi i u dolinu rijeke Mrežnice obuhvaćajući tako posljednju (nizinsku i najnaseljeniju) trećinu njezinog toka sve do ušća u Koranu, da bi se uskoro obje rijeke ulile u Kupu. Na sjeveru, područje LAG-a se širi na obalu rijeke Kupčine obuhvaćajući njen tok od izvora nedaleko Sošica do Krašića i dalje sve do utoka u Kupu, u Donjoj Kupčini. U najsjevernijem dijelu općine Krašić, ispod mjesta Gornja Vas izvire riječica Slapnica koja (dobila je ime po brojnim slapovima i slapićima koji ju čine najljepšom gorskom riječicom ovog dijela Hrvatske – zaštićeni krajobraz) nakon 9 do 10 kilometara svog toka, kod Medvenove Drage, ulijeva se u rijeku Kupčinu. Time Kupa sa svojim pritokama, ali i Žumberačko gorje daju temeljno obilježje cijelom LAG području usprkos iznimne prostorne raznolikosti LAG-a.

1.1 POLOŽAJ I GRANICE PODRUČJA

LAG Vallis Colapis nalazi se gotovo na jugozapadnom rubu Kontinentalne Hrvatske i podunavskog proćelja (sjeverni, kontinentalni, panonski i srednjoeuropski prostor) prema najmanjem i najužem spojnom dinarskom gorsko - planinskom spletu (viši hrvatski gorski prag) i jadranskom proćelju (Hrvatsko primorje), a prostire se na području jedinica lokalne samouprave. Cijelo područje LAG-a gravitira u nekoliko lokalnih urbanijih središta, prvenstveno Karlovcu i Zagrebu. Cijelo područje LAG-a autocestom A1, povezano je s državnim administrativnim središtem, Zagrebom, a preko nje, povezan je s Pan-europskom i Jadransko-jonskom cestovnom mrežom međunarodnog znaćaja kao i međunarodnom zračnom lukom dr. Franjo Tuđman (Velika Gorica). Ukupan prostor dobro je prometno povezan između naselja. Vidljivo je kako je upravo geostrateški i prometni položaj ruralnih naselja i samog LAG-a njegova najveća razvojna prednost. Cijeli prostor se nalazi u samom središtu Republike Hrvatske, preko kojeg prolaze svi glavni prometni pravci.

Na sjeveru LAG granići s područjem gradova Jastrebarsko i Samoborom, na sjevero-istoku s područjem glavnog grada Zagreba i grada Velike Gorice, dok na jugu granići s prostorom općina Bosiljevo, Generalski stol i Barilović te na jugoistoku s područjem općina Krnjak, Vojnić, ali i gradom Glinom i općinama Topusko, Gvozd i Lekenik (Sisaćko-moslavaćka županija). Svojim prostornim položajem, LAG „Vallis Colapis“ povezan je s područjem LAG-ova Frankopan, Petrova gora i Zrinska gora – Turopolje, što mu, putem razvoja partnerske suradnje, omogućuje i razvoj i sudjelovanje u projektima prekogranićne suradnje s Bosnom i Hercegovinom i Slovenijom.

2. UVOD

2.1 KONTEKST VREDNOVANJA LEADER/CLLD-A

Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (CLLD²) novi je instrument politike za potporu teritorijalnoj koheziji u programskom razdoblju 2014. – 2020. CLLD pruža potporu realizaciji lokalnih potreba u urbanim, ruralnim i ribarskim područjima te razvojnih potreba odabranih ciljanih skupina. CLLD-om se mobiliziraju lokalni potencijali i jaćaju veze među subjektima na područjima u kojima se pruža potpora. CLLD, općenito, doprinosi strategiji Europa 2020. otključavanjem potencijala za pametan, održiv i uključiv rast diljem EU-a.

CLLD-om se nastavlja razvijati iskustvo iz pristupa LEADER³ daljnjim promicanjem projekata koji se provode u okviru lokalnih partnerstava odozdo prema gore, s pomoću višesektorskih strategija lokalnog razvoja za pojedina područja. CLLD pruža potporu poboljšanju lokalnog gospodarstva stvaranjem održivih radnih mjesta, iskorištavanjem lokalnih resursa, jaćanjem socijalne kohezije, umrežavanjem, suradnjom i inovacijama. LEADER, koji je vidljivo povezan s ruralnim područjima, i dalje će se upotrebljavati u okviru EPFRR-a pod nazivom LEADER/CLLD.⁴

² CLLD (Community-Led Local Development): Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (Uredba (EU) 1303/2013 čl. 32; Uredba (EU) 2021/1060 čl. 31)

³ „LEADER“ izvorno dolazi od francuske kratice za „Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“, odnosno, „Veze između ruralnog gospodarstva i razvojnih aktivnosti“.

⁴ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (DG Agri) – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

LEADER/CLLD u razvoju ruralnih područja RH programiran je u Sporazumu o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske Komisije⁵ i obvezujući u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. (2022.)⁶ - relevantan nacionalni program za provedbu Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Iako je Europski okvir za programsko razdoblje 2014.-2020. omogućio provedbu LEADER-a odnosno CLLD-a financiranog iz više Europskih strukturnih i investicijskih fondova putem jedne lokalne razvojne strategije, Republika Hrvatska odlučila se za pristup jednog izvora odnosno jednog Europskog strukturnog i investicijskog fonda tzv. mono-fondovski pristup.

Slika 1. LEADER/CLLD (Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice) u strukturi politike EU-a za programsko razdoblje 2014.-2020. (Izvor: EK, Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a)

LEADER/CLLD se provodi primjenom lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice i temelji se na posebnim značajkama. Te su značajke u prethodnim programskim razdobljima nosile naziv „metoda LEADER” ili „7 načela pristupa LEADER”. Te značajke su objedinjene pod nazivom „metoda LEADER”. Ključne značajke LEADER/CLLD-a su⁷:

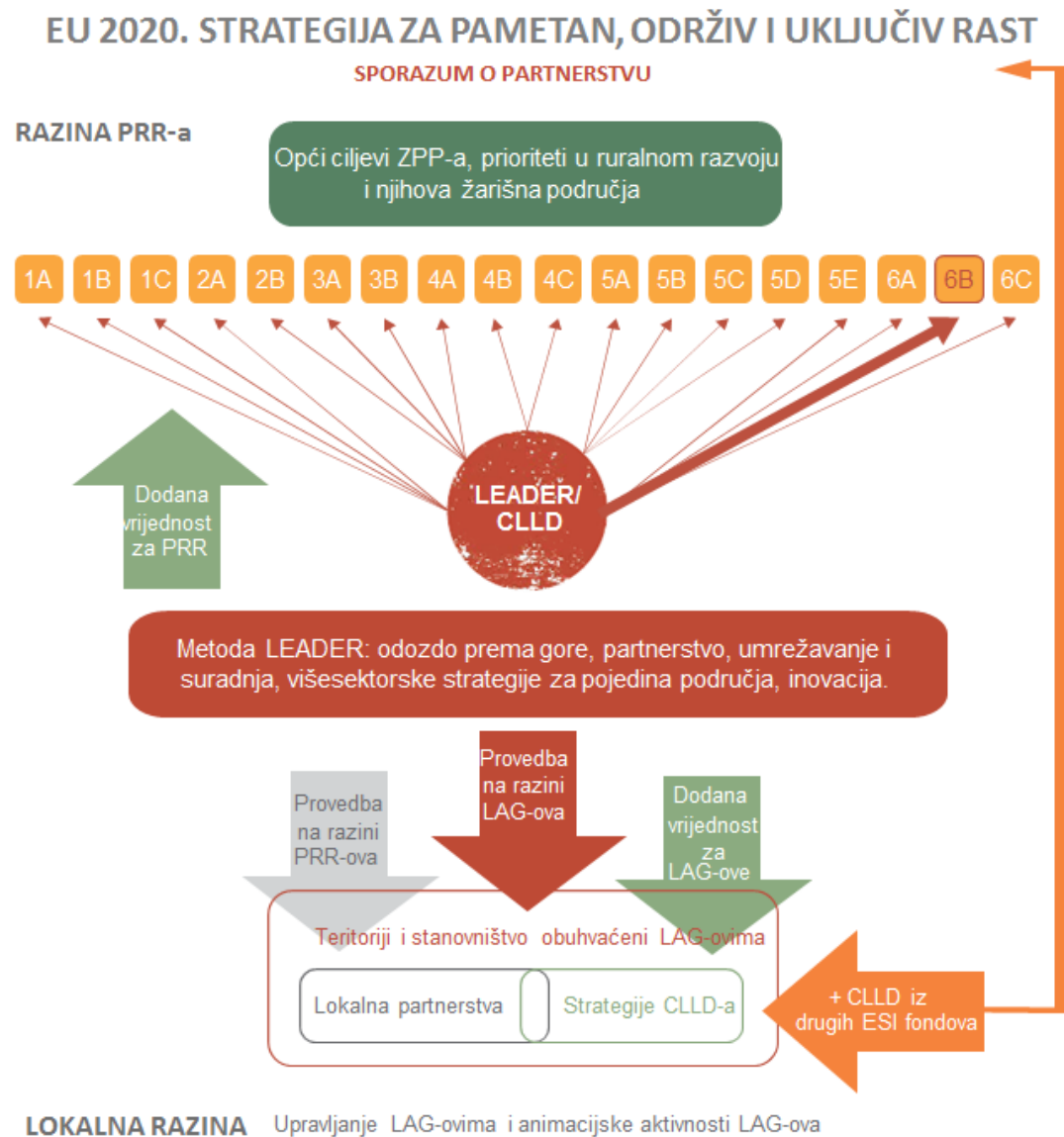
- usmjerenost na posebna subregionalna područja i teritorije koje je lokalno stanovništvo odredilo primjenom pristupa odozdo prema gore;
- javno-privatno partnerstvo = lokalna akcijska grupa/skupina (LAG) koja zastupa teritorij i njegovo stanovništvo te potiče razvoj, a u kojoj ni interesna skupina ni tijela javne vlasti nemaju većinu u postupku donošenja odluka;
- strategija za pojedina područja koja se izrađuje i provodi u okviru participativnog postupka donošenja odluka odozdo prema gore koji organiziraju LAG-ovi radi ispunjavanja najhitnijih potreba područja;

⁵ <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/eu-fondovi/financijsko-razdoblje-eu-2014-2020/sporazum-o-partnerstvu/323>

⁶ <https://ruralnirazvoj.hr/program/>

⁷ Članak 32. stavak 2. Uredbe (EU) br. 1303/2013

- višesektorska strategija lokalnog razvoja za poticanje i povezivanje lokalnih razvojnih potencijala različitih sektora radi postizanja lokalnih ciljeva;
- inovacije kao međusektorski cilj u razvoju teritorija LAG-a;
- umrežavanje subjekata na teritoriju LAG-a, različitih LAG-ova i drugih javno-privatnih partnerstava kako bi se uspostavila snažnija osnova za prijenos znanja i razmjenu iskustva;
- suradnja među lokalnim subjektima i s LAG-ovima s različitih teritorija u Hrvatskoj, EU-u i izvan njih.

Slika 2. Koncept vrednovanja (evaluacije) LEADER-a/CLLD-a na razini Progama ruralnog razvoja za sve zemlje članice EU i na lokalnoj razini. (Izvor: EK, Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a)

Te značajke dodatno su ojačane u programskom razdoblju 2014.-2020.:

- povećanjem pripreme potpore lokalnim partnerstvima (npr. izgradnja kapaciteta, osposobljavanje i umrežavanje kako bi se pomoglo u boljoj pripremi i provedbi strategija lokalnog razvoja);

- jačanjem uloge LAG-ova u upravljanju ruralnim područjima (npr. više lokalnih odluka o mjerama koje potiču strategije CLLD-a i fleksibilnija financijska pravila za provedbu LEADER-a/CLLD-a na lokalnoj razini);
- uključivanjem programa praćenja i vrednovanja (evaluacije) u strategije CLLD-a radi poboljšanja njihove izrade i provedbe;
- većim usmjerenjem na animiranje radi proširivanja razmjene i suradnje među dionicima (npr. izričita dodjela sredstava animiranju);
- jačanjem sudjelovanja privatnog sektora u partnerstvu (posebnim pravilom kojim se zahtijeva sudjelovanje partnera iz privatnog sektora u donošenju odluka o odabiru projekata);
- poboljšanjem transnacionalne suradnje (npr. zajedničkim pravilima o objavljivanju selekcijskih postupaka i rokovima za odabir projekata).

2.2 LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-A

Lokalna razvojna strategija LAG-a Vallis Colapis za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.) predstavlja razvojni dokument nastao kao rezultat suradnje i dogovora svih interesnih skupina ključnih razvojnih dionika, relevantnih predstavnika gospodarske, civilne i javne interesne skupine, s područja 14 jedinica lokalne samouprave koje čine lokalno razvojno partnerstvo odnosno Lokalnu akcijsku grupu (LAG) Vallis Colapis. Strategija predstavlja razvojni dokument strateške razine, sa jasnom svrhom ostvarenja „razvoja vođenog zajednicom“, koji je usklađen s načelima LEADER/CLLD-a i strateško-regulatornim okvirom nacionalne razine - Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.2020. PRR RH), a kojim se ostvaruje krovni strateški dokument Europske unije za razdoblje 2010.-2020. - „Europa 2020 – Strategija za pametan, održiv i uključiv rast“⁸.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. ima 6 prioriteta i 16 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenje ukupnih životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima. Usklađenost Programa sa Strategijom Europa 2020. omogućuje svim razvojnim dionicima korištenje dodatne financijske potpore za razvoj u okviru financijskih instrumenata dvije najveće razvojne politike Europske unije, Kohezijske politike i Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP).

3. POZADINA ZADAĆE, SVRHA I CILJEVI VREDNOVANJA LRS LAG-A

3.1 POZADINA ZADAĆE VREDNOVANJA

Uredbom EU o zajedničkim odredbama (br. 1303/2013) tzv. CPR Uredbom, utvrđena je zadaća svakog LAG-a odnosno provedba posebnih aktivnosti praćenja i vrednovanja (evaluacije) povezanih sa strategijom CLLD-a⁹. U tu svrhu, LAG-ovi moraju u svoju strategiju CLLD-a odnosno LEADER-a u okviru ZPP-a, uključiti opis mehanizama za praćenje i evaluaciju¹⁰. Troškovi povezani s praćenjem i vrednovanjem (evaluacijom) strategije CLLD-a dio su u tekućih troškova LAG-a¹¹.

Odgovornosti i obveza provedbe vrednovanja (evaluacije) u okviru ZPP-a za programsko razdoblje 2014.-2020. utvrđene su člankom 110. Uredbe (EU) br. 1306/2013. Ista Uredba

⁸ <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>

⁹ Članak 34. stavak 3. točka g) Uredbe (EU) br. 1303/2013

¹⁰ Članak 33. stavak 1. točka f) Uredbe (EU) br. 1303/2013

¹¹ Članak 35. točka d) Uredbe (EU) br. 1303/2013

propisuje i okvir za odgovornosti i obveze provedbe vrednovanja (evaluacije) i svih drugih povezanih politika EU kojima se ostvaruju ciljevi Europe 2020.¹²

Provedbena uredba Komisije br. 808/2014 dodatno opisuje **zajednički sustav za praćenje i evaluaciju (vrednovanje) (ZSPE ili eng. CMES) ruralnog razvoja**¹³, obveza kojeg je uspostavljena Uredbom o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj¹⁴. CMES čini minimalan skup elemenata koji se moraju upotrijebiti u evaluaciji Programa ruralnog razvoja (među ostalim i intervencija provedenih u okviru LEADER-a/CLLD-a). CMES i njegovi elementi dodatno su obrazloženi u zajedničkom okviru za praćenje i evaluaciju (CMEF)¹⁵ te u brojnim drugim smjernicama¹⁶.

Vežano za LEADER/CLLD, ZSPE (CMES) osigurava:

- **logiku intervencije** PRR-a prema kojoj se LEADER/CLLD, prvenstveno, programira u fokus području 6B te doprinosi i drugim fokus područjima¹⁷.
- skup posebnih **zajedničkih pokazatelja ostvarenja i ciljnih pokazatelja** koji se upotrebljavaju za prikupljanje podataka o praćenju provedbe LEADER-a/CLLD-a. Informacije o dodatnim zajedničkim pokazateljima rezultata povezanima sa fokus područjima upotrebljavaju se i u ocjeni doprinosa operacija provedenih u okviru strategija CLLD-a¹⁸.
- **zajednička evaluacijska pitanja** (ZEP-ovi), prvenstveno ZEP br. 17 koji je povezan sa Fokus područjem (FP-om) 6B i onim ciljevima PRR-a kojima LEADER/CLLD doprinosi¹⁹.
- **podatke za LEADER/CLLD** koji se nalaze u bazi podataka operacija u okviru II. stupa ZPP-a, a prikupljaju se kroz sustav praćenja za pokazatelje ostvarenja i ciljne pokazatelje²⁰;
- u obzir su uzete i posebne **smjernice povezane s LEADER/CLLD-om** koje se mogu pronaći u različitim dokumentima Službe za podršku evaluaciji²¹.

Zadaća provedbe vanjskog vrednovanja (evaluacije) lokalne razvojne strategije definirana je u okviru obveznog poglavlja „Nacrt praćenja i procjene provedbe LRS“ unutar odobrene LRS LAG-a Vallis Colapis za programsko razdoblje 2014.-2020. s produžetkom trajanja do 2022. Procjena provedbe, odnosno vrednovanje (evaluacija), LRS podrazumijeva primjenu mehanizama interne i eksterne (vanjske) kontrole provedbe i upravljanja LRS, a kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti, odnosno sukladnosti realizirane provedbe sukladno planiranoj. Proces vrednovanja podrazumijeva provjeru zadanih prijelomnih točki, s ciljem izrade izvješća o kvaliteti LRS, njezinoj planiranoj implementaciji ili izradi prijedloga, s izvorom dokaza, za njezinu reviziju. Poveznica sa LRS LAG-a, vrednovanje se provelo u okviru: SC 2 Jačanje implementacije lokalnog razvoja temeljenog na multisektorskoj suradnji razvojnih dionika; Mjere 2.2 Potpora jačanju kapaciteta lokalnih razvojnih dionika i upravljanja

¹² Vodič za evaluaciju LEADER/CLLD-a za Lokalne akcijske grupe u ruralnom razvoju Programsko razdoblje 2014.-2020. , Interni alat za LAG-ove; LEADER mreža Hrvatske, siječanj 2020.

¹³ Članak 14. Uredbe (EU) br. 808/2014

¹⁴ Članak 67. Uredbe (EU) br. 1305/2013

¹⁵<http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=21095&no=3>

¹⁶ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/monitoring-evaluation/index_en.htm i <http://enrd.ec.europa.eu/evaluation/european-evaluation-helpdesk-rural-development/evaluation-helpdesks-publications/guidance>

¹⁷ Radni dokument: Guidelines for strategic programming for the period 2014-2020 (Smjernice za strateško programiranje za razdoblje 2014. – 2020.)

¹⁸ Prilog IV. Uredbi (EU) br. 808/2014 i Prilog 11. smjernicama „Assessing RDP results“ (Ocjena rezultata PRR-a)

¹⁹ Prilog V. Uredbi (EU) br. 808/2014

²⁰ Članci 70. i 71. Uredbe (EU) br. 1305/2013

²¹ http://enrd.ec.europa.eu/evaluation/european-evaluation-helpdesk-rural-development/evaluation-helpdesks-publications_en?2nd-language=fr

projektima; Tipa operacije 2.2.1 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije.

Konačno, važno je razlikovati praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluaciju). Postupci praćenja i vrednovanja osiguravaju bazu dokaza koja omogućuje LAG-u potvrdu logike svoje strategije lokalnog razvoja (LRS). Omogućuju mu da provjeri postižu li se planirani rezultati prema planu te da vidi koja su poboljšanja potrebna. LAG-ovi trebaju organizirati učinkovito praćenje i vrednovanje kao sastavni dio LRS-a.

Praćenje ili monitoring predstavlja brojanje stvari i održavanje aktivnosti na pravom putu. Brojevi – događaja, sudionika, projekata – podaci su praćenja. Važno je razjasniti koje su informacije doista potrebne za upravljanje, kontrolu, dokazivanje napretka i konačno za vrednovanje (evaluaciju).

Vrednovanje (evaluacija) je periodična procjena dizajna, provedbe i ishoda procesa koji je u tijeku ili je završen. U kontekstu CLLD-a, vrednovanje (evaluacija) može ocijeniti strategiju lokalnog razvoja i/ili rad LAG-a. Svrha je pomoći u donošenju odluka, utvrditi postignuća ili vrijednosti, dobiti uvid u prethodne ili postojeće inicijative, omogućiti promišljanje i pomoći identificirati buduće promjene.

Praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) usko su povezani jedno s drugim. Praćenje prati napredak u odnosu na mali broj unaprijed utvrđenih ciljeva/pokazatelja – dok vrednovanje evaluacija nadilazi rezultate kako bi procijenila rezultate utvrđujući i planirane i nenamjerne učinke.²² Bez obzira na to, temelj za aktivnosti evaluacije su podaci praćenja.

3.2 SVRHA I CILJEVI VREDNOVANJA

Slika 3. Svrha vrednovanja (evaluacije) LEADER/CLLD-a. (Izvor. EK, Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a)

²² Impact Evaluation Notes No. 2. April 2012, „Linking monitoring and evaluation to impact evaluation“, Burt Perrin, The Rockefeller Foundation.

Svrha vredovanja (evaluacije) LRS je, kako je prethodno spomenuto, pružiti potporu lokalnom razvojnom partnerstvu i stručnoj službi LAG-a te općoj javnosti područja LAG-a kao i tijelima nadležnim za provedbu LEADER/CLLD-a na nacionalnoj razini, kako bi kvalitetnije iskoristili lokalne i nacionalne razvojne resurse za ispunjavanje iskazanih i definiranih potreba lokalnog stanovništva koje živi na teritoriju obuhvata LAG-a. U tom pogledu, vanjsko vrednovanje (evaluacija) lokalne razvojne strategije odnosno provedbe LEADER/CLLD-a na području LAG-a, ima 2 funkcije: **sumativnu funkciju (odgovornost i transparentnost) i formativnu funkciju (kolektivno učenje).**

Ciljevi vrednovanja (evaluacije) su, primarno, unaprjeđenje sustava upravljanja lokalnom razvojnom strategijom (LRS); identifikacija novih mogućnosti financiranja lokalnog razvoja koji vodi lokalna zajednica putem lokalne razvojne strategije; uklađivanje s nacionalnom politikom razvoja ruralnih područja te Programom ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020. (2022.). Cilj vrednovanja je i priprema LAG-a te lokalne razvojne strategije za novo programsko razdoblje provedbe LEADER-a u okviru Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2023. – 2027.

Ova faza vrednovanja, koja se provodi u tijeku provedbe strategije, predstavlja međuvrednovanje LRS. To su i prve aktivnosti procjene odnosno vrednovanja (evaluacije) lokalne razvojne strategije LAG-a za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.). Ono obuhvaća međurazdoblje provedbe strategije od 2017.-2021. godine. Međuvrednovanje se temelji na Evaluacijskom planu i Smjernicama evaluacije LEADER-a/CLLD-a (EK, 2017).

Priprema i provedba međuvrednovanja te izrada ovog izvješća predstavlja, ujedno, aktivan proces učenja koji se provodio interakcijom relevantnih dionika procesa, posebno vrednovatelja (evaluatora) i stručne službe LAG-a. Rezultat tog učenja uobličjen je u preporuke i „naučene lekcije“ za daljnju provedbu LEADER/CLLD-a koje treba uzeti u obzir pri izradi i provedbi nove Lokalne razvojne strategije za programsko razdoblje 2023.-2027.. Međuvrednovanje se provodi i u svrhu unaprjeđenja relevantnosti i učinkovitosti kako samog dokumenta tako i cjelokupnog partnerstva i njegove stručne službe (ureda LAG-a) u odnosu na zadane ciljeve lokalnog razvoja te LEADER/CLLD-a kao i nacionalne i Europske ciljeve ZPP-a a u svrhu prikaza jasnog doprinosa sveukupnim strateškim ciljevima Europe 2030²³.

Slika 4. Organizacija postupka vrednovanja (evaluacije) orijentirane prema rezultatima.

4. PREDMET VREDNOVANJA

Općenito, u svrhu vrednovanja logike intervencije lokalne razvojne strategije i rada ukupnog partnerstva – LAG-a Vallis Colapis bilo je potrebno provesti vrednovanje doprinosa LEADER/CLLD-a ciljevima nacionalne razine - Programa ruralnog razvoja RH, a time i doprinosa Strategiji Unije za pametan, održiv i uključiv rast, uključujući vrednovanje uspješnosti interne logike intervencija unutar LRS. Provedeno je vrednovanje mehanizama provedbe LEADER/CLLD-a s naglaskom na vrednovanje njegove dodane vrijednosti na lokalnoj razini.

Vrednovanjem se utvrđuje i procjenjuje:

²³ https://ec.europa.eu/info/publications/towards-sustainable-europe-2030_en

- relevantnost lokalne razvojne strategije u odnosu na planirane ciljeve iste, kao i relevantnost ciljeva u odnosu na stvarne probleme i potrebe lokalne zajednice;
- učinkovitost lokalne razvojne strategije u smislu odnosa između planiranih pokazatelja u okviru lokalne razvojne strategije i njihovih ostvarenja u zadanom vremenskom okviru;
- svrsishodnost lokalne razvojne strategije u smislu postizanja „vrijednosti za novac“; te
- održivost rezultata provedbe lokalne razvojne strategije.

Vrednovanje obuhvaća sljedeće elemente lokalne razvojne strategije:

- ciljeve i rezultate lokalne razvojne strategije;
- kapacitete za provedbu lokalne razvojne strategije (ljudski i financijski) i multisektorsku te višerazinsku suradnju; te
- primjenu LEADER metode u implementaciji lokalne razvojne strategije.

U ovom su izvješću rezultati vrednovanja (evaluacije) i njihova analiza prikazani prema elementima lokalne razvojne strategije LAG-a Vallis Colapis.

Vrednovanje ciljeva i rezultata odnosi se na relevantnost ciljeva i rezultata LAG-a u odnosu na determinirane probleme i potrebe zajednice, na učinkovitost postignutih ciljeva i rezultata u odnosu na planirane, na svrsishodnost u smislu razmjernosti između uloženi resursa i postignutih ciljeva i rezultata te na održivost postignutih rezultata.

Vrednovanje kapaciteta za provedbu lokalne razvojne strategije odnosi se na ljudske i financijske resurse angažirane za provedbu lokalne razvojne strategije u odnosu na planirane te na razmjernost između uloženi resursa i učinkovitosti resursa pri provedbi lokalne razvojne strategije, uzimajući pri tom u obzir i procjenu kvalitete suradnje s tijelima na nacionalnoj razini i kvalitetu njihovog doprinosa provedbi lokalne razvojne strategije u smislu definiranja i komuniciranja regulatorno-provedbenog okvira i procedura za implementaciju mjera (grupa intervencija) kroz koje se ostvaruju strateški ciljevi i rezultati lokalne razvojne strategije.

Važno je uzeti u obzir činjenicu kako, posebno u vrijeme provedbe međuvrednovanja (međuevaluacije), postoji razlika između planirane i ostvarene strategije. Iako se pojam **strategija** može definirati na brojne načine, u pravilu se sastoji od:

- dugoročne vizije,
- kratkoročnih i srednjoročnih ciljeva te
- mogućih načina na koji se ti ciljevi mogu postići u doglednoj budućnosti.

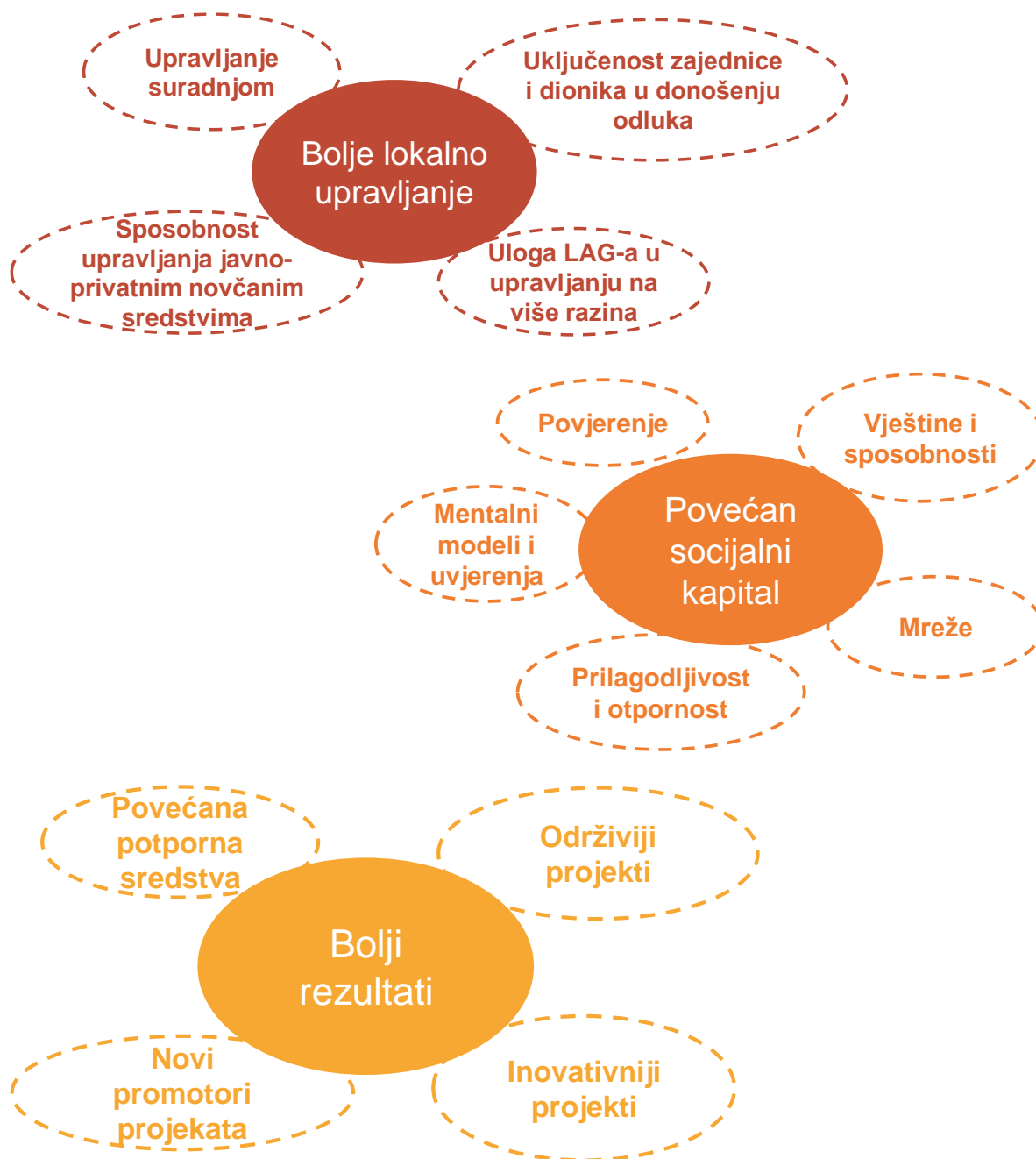
Dobro objašnjenom strategijom određuje se i. što će se postići, ii. s kime i za koga te se jasno navodi iii. kako će se to dogoditi. Kao što je upozorio Henry Mintzberg, korisno je razlikovati **predviđenu strategiju**, što predstavlja strateški dokument LEADER/CLLD-a, i **ostvarenu strategiju**, to jest ono što je na kraju doista provedeno²⁴.

²⁴ Mintzberg, H. (2008.): Strategy Safari. The complete guide through the wilds of strategic management. Pearson Education, Canada.

Slika 5. Vrste strategija u okviru provedbe vrednovanja. (Izvor. EK, Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a)

Ostvarena strategija dobije se tako što se od predviđene strategije oduzme neostvarena strategija, koja se odbacuje, i potom doda nova strategija, koja se unosi tijekom vremena (Slika 4.²⁵). Čak i ako LAG uvede određene promjene kako bi se planirana strategija bolje odrazila tijekom provedbe, ona neće biti potpuno u skladu s onim što je na kraju provedeno. Vrednovanje (evaluacija) odnosno ovaj postupak međuvrednovanja (međuevaluacije), referira se na planiranu strategiju uglavnom pri provjeri dosljednosti i relevantnosti.

²⁵ Ibidem

Slika 6. Dodana vrijednost LEADER/CLLD-a. (Izvor. EK, Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a)

U vrednovanju (evaluaciji) rezultata rada LAG-a i rezultata strategije LEADER/CLLD-a razmatrana je ostvarena strategija do razdoblja vrednovanja (u ovom slučaju do kraja 2021.) te je provedena ocjena proizlazi li strategija iz pisanog (prvotnog ili izmijenjenog) dokumenta. Postupak vrednovanja lokalne razvojne strategije LAG-a analogan je onome na nacionalnoj programskoj razini. Država članica daje strateški okvir kako bi se objasnila i razložila pravila Europske komisije za mjeru 19 u okviru LEADER/CLLD-a te kako bi se pružila potpora radu LAG-ova. Način na koji se mjera provodi uvijek će se razlikovati od onoga što je napisano u prvotnim dokumentima.²⁶

Vrednovanje primjene LEADER metode odnosi se na primjenu načela LEADER-a i postizanje dodanih vrijednosti provedbe lokalne razvojne strategije koje su ostvarene upravo zbog primjene LEADER metode i bez iste se ne bi mogle postići. **Dodana vrijednost LEADER-a/CLLD-a** (Slika 6.) predstavlja koristi koje su ostvarene ispravnom primjenom metode LEADER u odnosu na koristi koje bi se ostvarile da se ta metoda nije primijenila. Dodana vrijednost LEADER-a/CLLD-a manifestira se u obliku:

- **povećanog socijalnog (društvenog) kapitala**, što je višedimenzionalan koncept koji uključuje značajke društvenih organizacija, kao što su mreže, norme i društveno povjerenje, koje olakšavaju koordinaciju i suradnju radi ostvarivanja obostranih koristi.
- **boljeg upravljanja**, koje se odnosi na institucije, postupke i mehanizme putem kojih dionici iz javnog i gospodarskog sektora te civilnog društva iskazuju svoje interese, ostvaruju svoja zakonska prava, ispunjavaju svoje obveze i izmiruju svoje razlike kako bi javna pitanja na svim razinama rješavali suradnički.
- **boljih rezultata i učinaka** provedbe programa/strategije u odnosu na rezultate i učinke ostvarene provedbom bez primjene metode LEADER.²⁷

Dodana vrijednost LEADER-a/CLLD-a stvara se²⁸:

- **provedbom programa/strategije**, točnije provedbom mjere 19 Programa ruralnog razvoja i lokalne razvojne strategije LAG-a, odnosno operacionalizacijom u obliku projekata te njihovih rezultata i učinaka;
- **mehanizmom provedbe Programa ruralnog razvoja i rada LAG-a**, tj. skupom pravila, postupaka i administrativnih mehanizama kojima se osigurava konkretizacija ciljeva strategije u praksi; te
- **potporom izgradnji kapaciteta odnosno animacijom lokalnih razvojnih dionika**: LAG-ova sposobnost animacije (tj. aktivnosti koje nisu izravno povezane s pojedinačnim projektima provedbe lokalne razvojne strategije, a čiji je cilj podizanje svijesti, povećanje spremnosti, suradnje i sposobnosti umrežavanja lokalnog stanovništva radi stvaranja doprinosa razvoju njihova područja).

Sve tri sastavnice, odnosno provedba lokalne razvojne strategije, pružena potpora izgradnji kapaciteta/animacija i mehanizam provedbe na obje razine, usko su povezane. Ta tri elementa čine neodvojivu cjelinu. Razlikovanjem tih elemenata dobit ćemo tri različite perspektive, tri različita pogleda na stvarnost. Dok se mehanizam provedbe odnosi na pravila, postupke i

²⁶ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

²⁷ *Ibidem*

²⁸ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

kontrole, animacija se odnosi na razvoj kapaciteta na pojedinačnoj, organizacijskoj i društvenoj razini te „posredne” oblike potpore. Aktivnosti potpore mogu biti izravno povezane s projektom ili pak povezane sa sustavom. Ta razlikovanja pružila su, prilikom vrednovanja, sveobuhvatniju sliku o tome što se događa u praksi te bogatiji konceptualni okvir za određivanje čimbenika koji u konačnici jesu ili nisu doveli do stvaranja dodane vrijednosti LEADER-a. Konačno, sedam načela primjene LEADER metode, odnosno operativna načela, međusobno se isprepliću. Nije moguće samo jednim načelom (npr. višesektorski pristup) ostvarti potencijal da se druga načela zanemare. Razradom primjene metode LEADER iz perspektive svih sedam načela pruža će se cjelovita slika o dosljednoj primjeni tog pristupa.

5. METODOLOGIJA VREDNOVANJA

Metodologija provedbe vrednovanja predstavlja **odabran način prikupljanja i obrade podataka te njihove analize u svrhu vrednovanja** ukupne lokalne razvojne strategije LAG-a i njezina učinka. Temelj za odabir odgovarajuće metodologije bio je plan vrednovanja samog LAG-a. Osnovni izvori podataka o provedbi lokalne razvojne strategije bili su kvantitativnog i kvalitativnog karaktera i to:

za metodologiju analize monitoringa i financijskih podataka:

- sam dokument strategije uključujući njegove izmjene,
- godišnja izvješća LAG-a dostavljena nadležnom Upravljačkom tijelu vezana uz provedbu lokalne razvojne strategije i rad LAG-a u okviru provedbe PRR RH,
- registar članova partnerstva i praćenje rada tijela LAG-a,
- mrežna stranica LAG-a i medijski napisi,

za metodologiju istraživanja u lokalnoj zajednici:

- rezultati istraživanja provedenih od strane vanjskog vrednovatelja pri čemu je korištena metoda mrežne (on-line) ankete (upitnika) zatvorenog i otvorenog upitnika dostavljenih relevantnim razvojnim dionicima (ured odnosno stručna služba LAG-a i članovi partnerstva – Skupština LAG-a, te opća javnost koja je uključivala i krajnje korisnike potpora LAG-a). Upitnici u uključivali kvantitativne i kvalitativne elemente strukturiranih pitanja usmjerenih na prošlo razdoblje provedbe lokalne razvojne strategije i rada LAG-a te mišljenja vezana za budući rad LAG-a u narednom i novom programskom razdoblju. Metodom upitnika dopunjeni su kvantitativni podaci prikupljeni od stručne službe LAG-a.

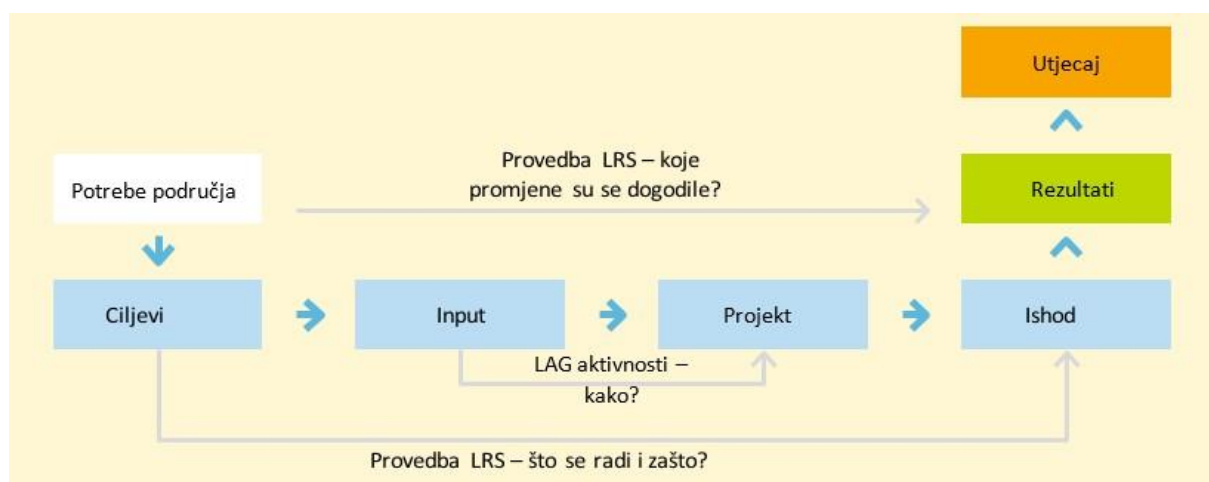
Kvantitativna analiza temeljila se na brojčanim pokazateljima dobivenih iz godišnjih izvješća i službenih dokumenata LAG-a dok se kvalitativna analiza temeljila na procjenama i očitovanjima dionika provedbe LRS i opće javnosti. Rezultati analiza su prikazani prema predmetu vrednovanja i uobličeni su u zaključke i preporuke za svaki predmet vrednovanja zasebno radi jednostavnijeg i jasnijeg prikaza interne logike intervencije LEADER a umjereno formiranju na dokazima utemeljenih zaključaka i preporuka.

Završno, zaključci i preporuke prikazani su objedinjeno kao opći zaključci vrednovanja te smjernice za daljnji rad LAG-a i pripremu nove lokalne razvojne strategije za predstojeće programsko razdoblje 2023.-2027.

6. VREDNOVANJE CILJEVA, REZULTATA I ISPORUKA LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE U SVRHU OcjENE DODANE VRIJEDNOSTI

Relevantnost lokalne razvojne strategije odnosi se usklađenost Strategije ostvarenju strateških ciljeva i ostvarenju ciljeva Programa ruralnog razvoja (PRR) i ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike, odnosno označava odgovara li LRS na probleme i potrebe LAG područja. Relevantnost LRS mjerimo na temelju usklađenosti i međuzavisnosti između potreba, ciljeva, aktivnosti i rezultata, kako je navedeno na u okviru grafičkog prikaza Logike intervencije:

Logika intervencije definirana je prilikom izrade lokalne razvojne strategije i predstavlja okosnicu njezine provedbe putem projekata odabranih za financiranje unutar pojedinih mjera s pripadajućim tipovima operacija, a svaka mjera pridonosi ostvarenju određenog cilja, kako strateških ciljeva LRS, tako i ciljeva PRR odnosno ZPP-a. Uz pretpostavku da su realno definirani problemi i potrebe prilikom izrade LRS (np. nije ih moguće retroaktivno preispitivati), možemo utvrditi da je logika intervencije važeća te da su strateški ciljevi ostvareni putem provedbe projekata kojima je dodijeljena potpora u okviru provedbe lokalne razvojne strategije. Time je evidentan i doprinos provedbe lokalne razvojne strategije ciljevima PRR odnosno ZPP-a. Pri čemu se uvijek polazi od premise da je tijelo LAG-a nadležno da odabir projekata u okviru provedbe lokalne razvojne strategije (np. Upravni odbor LAG-a sukladno Statutu organizacije) odabrao najrelevantnije projekte, budući je to bilo i glavni kriterij odabira istih, a sukladno kriterijima odabira za svaki od javnih poziva odnosno LAG natječaja. Očekivan doprinos lokalne razvojne strategije strateškim ciljevima i ciljevima PRR/ZPP promatrao se kroz cijelo razdoblje njezina trajanja od izrade do kraja 2021. godine (razdoblje međuvrednovanja).

Slika 7. Logika intervencije u svrhu procjene njezine relevantnosti., (Izvor: *Evaluating CLLD – Handbook for LAGs and FLAGs; Guide No. 15, FAME, FARNET, 2018.*)

6.1 ANALIZA DINAMIKE IZRADA I IZMJENE LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE LAG-A SA PRIPADAJUĆOM LOGIKOM INTERVENCIJE

Izrada lokalne razvojne strategije 2015.-2016. godine

Proces izrade LRS LAG-a za programsko razdoblje 2014.-2020. započeo je u studenom 2015. godine i trajao sve do ožujka 2016. godine, provedbom podmjere 19.1 PRR RH, a temeljen je na osnovnim načelima CLLD pristupa koji je korišten u izradi:

- Razvoj utemeljen na značajkama lokalnog područja
- Primjena pristupa "*odozdo prema gore*", koja se provodila putem dugih konzultacijskih procesa i formiranjem baze projektnih ideja te konzultacijama, uključivanjem različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomske ugrožene skupine, žene i mlade u izradi LRS – prema stvarno iskazanim potrebama lokalnih dionika
- Priprema i provedba putem LAG-a odnosno multisektorskog lokalnog partnerstva
- Inovativan i integriran, multisektorski pristup lokalnom razvoju
- Umrežavanje i suradnja/osmišljavanje zajedničkih rješenja za zajedničke probleme
- De-centralizirana administracija (isporuka projekata preko LAG-a) – LRS predviđa određena sredstva kojima će financirati projekte sa svog područja. Kriteriji za odabir projekata opisani su u LRS, jasno su definirani i u skladu sa Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.

Za potrebu izrade LRS okupljena je stručna skupina koja je aktivno sudjelovala u svim fazama izrade. Stručna skupina djelovala je prema načelu sektorske zastupljenosti koja je bila izražena u područjima koja su se obrađivala u osnovnoj analizi, ali i na temelju definiranih razvojnih okvira na EU i nacionalnoj razini kojima LRS treba doprinijeti. Kroz stručnu skupinu prošlo je više od 25 stručnjaka. Članovi Upravnog odbora sudjelovali su u izradi LRS temeljem prethodno pripremljenih radnih podloga. Ključni dijelovi LRS usuglašavali su se, kako sa širokim krugom razvojnih dionika u direktnoj komunikaciji prilikom prikupljanja i obrade projektnih ideja za Bazu projektnih prijedloga, tako i prilikom javnih konzultacija o potrebama i mogućnostima implementacije razvojnih projekata. Skupština LAG-a odlučivala je o svim ključnim dijelovima LRS i putem elektroničke komunikacije. Upravni odbor i Skupština potvrđivali su izrađene nacрте pojedinih poglavlja te konačni nacrt LRS kao i njezinu prvu izmjenu. U svrhu izrade LRS provedeno je 18 konzultacijskih radionica i sastanaka u kojima je sudjelovalo 336 relevantnih lokalnih razvojnih dionika iz javne i privatne (civilne i gospodarske) interesne skupine, što je predstavljalo iznimno kompleksan i širok konzultacijski postupak. Proces izrade LRS završio je njezinim usvajanjem od strane lokalnog razvojnog partnerstva – skupštine LAG-a, na sjednici održanoj 20. travnja 2016. godine. Važno je napomenuti kako je tzv. „nulta“ (V0) strategija izrađena u vrijeme kada još nije bio u potpunosti dovršen nacionalni regulatorni okvir za provedbu Mjere 19 u okviru PRR te se već predviđala njezina promjena. Strategijom iz 2016-te godine, sukladno potrebama LAG-a kao i postojećem okviru za provedbu LEADER/CLLD-a bila su definirana 2 strateška cilja i 4 mjere sa 8 tipova operacija za provedbu LRS. Planirana sredstva potpore iz Mjere 19 PRR, u okviru ove strategije, prema **simulaciji Upravljačkog tijela**, iznosila su **1.405.687,50 EUR**.

Nakon donošenja regulatornog okvira za provedbu podmjera 19.2, 19.3 i 19.4 PRR, strategija je bila dodatno unaprijeđena u konzultacijama s lokalnim razvojnim dionicima, usvojena od strane Skupštine LAG-a na sjednici održanoj 20. lipnja 2016.godine te dostavljena Provedbenom tijelu (APPRRR) na ocjenu kvalitete i odobrenje.

Odlukom Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu (KLASA: 440-12/16-19-02-01/0047, URBROJ: 343-1400/01-17-006, Reg. Broj. 5767) 09. siječnja 2017. godine LAG-u Vallis Colapis odobrena je lokalna razvojna strategija te je isti postao i

odobren LAG. Ovom odlukom LAG-u Vallis Colapis dodijeljena je i alokacija za provedbu strategije u iznosu od **1.663.396,88 EUR** (što je **18% više** od sredstava koja su prvotno bila predviđena simulacijom Upravljačkog tijela tijekom izrade LRS 2016. godine). Odobrenje LAG-a za delegiranu provedbu operacija predviđenih lokalnom razvojnom strategijom te upravljanje istom verificirano je Ugovorom LAG-a i Agencije br.5767. Važno je istaknuti kako je **LAG Vallis Colapis bio jedan od rijetkih LAG-ova u RH kojem su, nakon ocjene kvalitete LRS uvećana sredstva za provedbu LRS** u odnosu na ona definirana preliminarnom simulacijom prilikom provedbe podmjere 19.1 PRR RH.

Usklađenje lokalne razvojne strategije 2017. godine

Temeljem dodijeljene alokacije, ova lokalna razvojna strategija doživjela je svoje regulatorno i financijsko usklađenje koje se zasnivalo na raspodijeli novih financijskih sredstava. Isto tako, tijekom ovog razdoblja LAG Vallis Colapis proširio je svoj teritorijalni obuhvat sa 13 na 14 jedinica lokalne samouprave (u sastav LAG-a uključeno je područje Grada Karlovca). Usklađenje strategije bilo je usvojeno od strane Skupštine LAG-a **18. prosinca 2017.** LAG je, u ovim procesima, zadržao planirani okvir logike intervencije sa 2 strateška cilja LRS 4 mjere te 8 tipova operacija za provedbu LRS. Usklađena strategija LAG-a predstavljala je ujedno i „**matičnu**“ ili **ishodišnu strategiju oznake V1** za provedbu LEDAER/CLLD-a u okviru M19 PRR za programsko razdoblje 2014.-2020. Promjena je utjecala na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima.

Izmjene lokalne razvojne strategije 2018. – 2021. godine

Važno je istaknuti kako, od odobrenja strategije koja je kreirana detaljnim participacijskim postupkom „odozdo prema gore“ (jednim od ključnih načela LEADER-a), LAG u daljnjem radu nije imao mogućnosti samostalno provoditi njezinu implementaciju sukladno definiranom akcijskom i financijskom planu već je dinamiku određivao APPRRR svojim aktivacijama²⁹. Naime, provedba LRS odnosno priprema i otvaranje LAG natječaja, temeljem regulatornog okvira za provedbu Mjere 19 koji je definirao da se isti mogu početi provoditi tek temeljem aktivacije APPRRR-a za tipove operacija koje je definirao LAG u svojoj LRS a sukladne nacionalnim tipovima operacija definiranim u okviru PRR, započela je početkom 2018. godine.

Kako bi se omogućilo otvaranje prvog LAG natječaja, LAG je proveo konzultacijske postupke s lokalnim razvojnim dionicima te je Skupština **24. listopada 2018. godine donijela prvu izmjenju LRS oznake V2.** LAG je u okviru ove izmjene LRS zadržao planiranu logiku intervencije sa 2 strateška cilja, 4 mjere te 8 tipova operacija za provedbu iste. Prva izmjena, kao i sve slijedne, dostavljena je nadležnom Provedbenom tijelu koji je iste i odobrio. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima.

Drugu izmjenju lokalne razvojne strategije (**V3**) donijela je Skupština LAG-a na sjednici održanoj **26. travnja 2019. godine**, temeljem detaljnih konzultacija sa lokalnim razvojnim dionicima o iskazu interesa za intervencije odnosno operacije LAG-a kojima bi se pružila daljnja kvalitetna potpora razvoju područja. Logika intervencije je zadržana u odnosu na prvu izmjenju LRS samo su sredstva za provedbu tipova operacija doživjela realokacije za potrebe uspješnije provedbe LAG natječaja. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima.

Treću izmjenju lokalne razvojne strategije (**V4**) donijela je Skupština LAG-a na sjednici održanoj **11. prosinca 2019. godine**, temeljem detaljnih konzultacijama sa lokalnim razvojnim

²⁹ Pojam „aktivacija“ predstavlja objedinjen izraz za dostavu potpune dokumentacije (paket) za provedbu LAG natječaja od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

dionicima o iskazu interesa za intervencije i operacije LAG-a kojima bi se pružila daljnja kvalitetna potpora razvoju područja. Logika intervencije je promijenjena, pri čemu je LAG zadržao oba strateška cilja i zadržao 4 mjere sa 7 tipova operacija. LAG je ukinuo 2 tipa operacije koja mu nisu bila dostupna za provedbu temeljem regulatornog okvira za implementaciju mjere 19 PRR te uveo 1 novi tip operacije koji do tada nije bio predviđen za provedbu LRS, a koji je omogućen s nacionalne razine aktivacijom Provedbenog tijela te za koju su lokalni razvojni dionici iskazali interes. Novi tip operacije doprinjeo je osnaživanju ostvarenja strateških ciljeva LRS. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima.

Četvrta izmjena lokalne razvojne strategije (V5) provedena je radi realokacija i provedbe LAG natječaja sukladno iskazanom interesu lokalnih razvojnih dionika u provedbi stalnih konzultacija vezanih za unaprjeđenje provedbe LRS. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima. Četvrtu izmjenu LRS Skupština LAG-a usvojila je na sjednici održanoj **16. lipnja 2020. godine**.

Peta izmjena lokalne razvojne strategije (V6) provedena je radi uvećanja raspoloživih sredstava za njezinu provedbu temeljem sustava nagrađivanja za uspješan dotadašnji rad LAG-a. APRRR je Odlukom o izmjeni Odluke o odobrenju LAG-a (KLASA: 440-12/16-19-02-01/0047, URBROJ: 343-1603/01-20-124) od 4. kolovoza 2020. godine LAG-u Vallis Colapis dodijelio dodatnih 187.700,14 EUR, stoga je ukupna alokacija dodijeljena LAG-u tada bila **1.851.097,02 EUR (uvećanje od 11% u odnosu na matično ugovorena sredstva za provedbu LRS)**. Nakon provedbe konzultacija sa lokalnim razvojnim dionicima o raspodijeli preostali i novih sredstava, Skupština LAG-a na sjednici održanoj **07. listopada 2020.** donijela je izmjenjenu LRS. Logika intervencije je promijenjena, pri čemu je LAG i dalje zadržao oba strateška cilja no ukinuo 1 mjeru s pripadajućim 1 tipom operacije za koji, obzirom na nacionalni okvir provedbe mjere 19 PRR odnosno zadan okvir LAG natječaja sa nacionalne razine, nije iskazan interes lokalnih razvojnih dionika. Time se logika intervencije LRS utvrdila na 2 strateška cilja, 3 mjere i 6 tipova operacija. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima

Šesta izmjena lokalne razvojne strategije (V7) provedena je radi značajnog uvećanja raspoloživih sredstava za njezinu provedbu za prijelazno razdoblje 2021.-2022.³⁰ APRRR je Odlukom o izmjeni Odluke o odabiru LAG-a (KLASA: 440-12/16-19-02-01/0047, URBROJ: 343-1603/01-21-136) od 06. svibnja 2021. godine LAG-u Vallis Colapis dodijelio dodatnih 882.170,08 EUR, stoga je ukupna alokacija dodijeljena LAG-u tijekom ove izmjene LRS **2.733.267,10 EUR (što je uvećanje od 48% u odnosu na petu izmjenu LRS, odnosno od čak 64% u odnosu na matično ugovorena sredstva prilikom odobrenja provedbe LRS 2017. godine)**. Nakon provedbe konzultacija sa lokalnim razvojnim dionicima o raspodijeli preostali i novih sredstava, Skupština LAG-a na sjednici održanoj **15. lipnja 2021. godine** donijela je izmjenjenu LRS. Promjene su utjecale i na dinamičko-financijski plan provedbe s pripadajućim pokazateljima, no logika intervencije doprinosi strateškim ciljevima LRS zadržana je jednako kao u petoj izmjeni.

³⁰ Produženje trajanja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za prijelazno razdoblje 2021.-2022., s realizacijom do 2025., definirano je za sve zemlje članice EU temeljem Uredbe (EU) 2020/2220.

Tablica 2. Usporedba logike intervencije pri donošenju lokalne razvojne strategije (2016. godine) u odnosu na važeću na kraju 2021. godine.

Strateški ciljevi (SC) LAG-a u 2014.-2020.(2022.)	Prioritetne Mjere (M)	Prioritetni tipovi operacija (TO), 2016. godine (V0)	Prioritetni tipovi operacija (TO), 2021. godine (V7)	PM/TO PRR RH
SC 1 Poticanje konkurentnog gospodarstva na području LAG-a temeljenog na načelima održivog razvoja	M1.1 Potpora razvoju poljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a	TO 1.1.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima	TO 1.1.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima	4.2.1
		TO 1.1.2 Potpora mladim poljoprivrednicima	TO 1.1.2 Potpora mladim poljoprivrednicima	6.1.1
		TO 1.1.3 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	TO 1.1.3 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1
			TO 1.1.4 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	4.1.1
	M1.2 Potpora razvoju diverzifikacije djelatnosti u LAG-u	TO 1.2.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima		6.4.1
		TO 1.2.2 Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva		8.6.2
SC 2 Jačanje implementacije lokalnog razvoja temeljenog na multisektorskoj suradnji razvojnih dionika	M2.1 Potpora razvoju suradnje i umrežavanja razvojnih dionika LAG-a	TO 2.1.1 Razvoj horizontalne i vertikalne suradnje sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca		16.4.1
		TO 2.1.2 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	TO 2.1.2 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	19.3

	M2.2 Potpora jačanju kapaciteta lokalnih razvojnih dionika i upravljanja projektima	TO 2.2.1 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	TO 2.2.1 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	19.4
--	---	---	---	------

Razlozi ovakve logike intervencije, koja se oslanja isključivo na provedbu drugih nacionalnih mjera/tipova operacija iz PRR RH, leži u samoj strukturi provedbe strategije i isporuka LAG-a koja se zasniva na nacionalnom regulatornom okviru³¹ za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. (s produžetkom trajanja do 2022.) a koja nije omogućila LAG-u Vallis Colapis, jednako kao niti drugim LAG-ovima Republike Hrvatske, najkvalitetniji i potreban odgovor na definirane razvojne potrebe uz korištenje lokalnog razvojnog potencijala.

Prilikom izrade LRS LAG, a temeljem tada (2016.-2017. godine) važećeg regulatornog okvira te „Vodiča za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014.-2020.“ koji je objavilo Ministarstvo poljoprivrede, LAG Vallis Colapis, jednako kao i drugi LAG-ovi RH, mogao je planirati odabir provedbe strategije putem čak 24 tipa operacija iz Programa ruralnog razvoja ne uključujući tipove operacija za provedbu projekata suradnje (podmjera 19.3 sa TO 19.3.1/19.3.2) te upravljanjem provedbom LRS putem rada stručne službe LAG-a (podmjera 19.4 sa TO 19.4.1/19.4.2). No, izmjene regulatornog okvira koji je nametnuo isključivu provedbu LRS putem podmjere 19.2 temeljem tipova operacija i dinamici aktivacije dostavljene od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju LAG je, za postizanje relevantnosti i učinkovitosti svoje LRS, morao prilagoditi te reducirati svoj sustav intervencija. Za tipove operacija LRS u okviru provedbe projekata suradnje (2.1.2) te upravljanja LAG-om i LRS (2.2.1) ne raspisuju se LAG natječaji za krajnje korisnike odnosno nositelje projekata putem kojih se provodi LRS, korisnik navedenih TO je isključivo LAG.

Tablica 3. Usporedba mogućnosti logike intervencije odnosno provedbe tipova operacija prilikom izrade LRS te stvarno omogućene provedbe Terminska provedba aktivacije LAG natječaja od strane APPRRR-a za provedbu LRS.

Planirani TO prilikom izrade LRS (2016. V0)		Mogućnosti provedbe podmjere 19.2 putem LRS (LAG natječaji) temeljem regulatornog okvira (2017.-2021.; V1-V7)	
TO LRS LAG-a ³²	Sukladnost sa TO PRR	Vrsta Tipova operacija (TO) sukladnih nacionalnoj razini i redni broj dostave aktivacije (paketa) LAG-u	Datum dostave paketa aktivacije LAG-u (od kada je LAG mogao raspisati natječaj)
1.1.1	4.2.1	4.2.1 (3. aktivacija)	05. prosinca 2018.
1.1.2	6.1.1	6.1.1 (5. aktivacija)	11. listopada 2019.
1.1.3	6.3.1	6.3.1 (1. aktivacija)	09. veljače 2018.
1.2.1	6.4.1	6.4.1 (6. aktivacija)	04. studeni 2020.

³¹ Reguatorni okvir za provedbu LEADER/CLLD-a u razdoblju međuvrednovanja (2017.-2021.) u okviru Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. odn. Pravilnici (NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21, 134/21)

³² Planirano temeljem regulatornog okvira i „Vodiča za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014.-2020.“ Ministarstva poljoprivrede

1.2.2	8.6.2	<i>Nema aktivacije</i>	
2.1.1	16.4.1	<i>Nema aktivacije</i>	
		4.1.1 (4. aktivacija)*	01. veljače 2019.

Napomena: Bojom su označene one aktivacije tipova operacija koje su konačno omogućene s nacionalne razine, a koje su matično odabrane od strane LAG-a za provedbu lokalne razvojne strategije, radi razvidnosti izravnog utjecaja na dinamiku provedbe iste.

*Dostavom aktivacije za provedbu nacionalnog TO 4.1.1 LAG Vallis Colapis je ovaj TO uključio u provedbu svoje LRS kao TO 1.1.4 u okviru 3. izmjene LRS (V4, 2019. godine) sukladno iskazanim potrebama lokalnih razvojnih dionika.

Tablica 4. Sažeti prikaz promjene logike intervencije u okviru dinamike izrade i izmjena lokalne razvojne strategije (bojom označena polja prikazuju promjenu intervencija/operacija u okviru provedbe LRS)

SC LRS	M LRS	TO LRS	TO PRR	2016. (V0)	2017. (V1)	2018. (V2)	2019. (V3)	2019. (V4)	2020. (V5)	2020. (V6)	2021. (V7)
SC1	M1.1	1.1.1	4.2.1								
		1.1.2	6.1.1								
		1.1.3	6.3.1								
		1.1.4	4.1.1								
	M1.2	1.2.1	6.4.1								
		1.2.2	8.6.2								
SC2	M2.1	2.1.1	16.4.1								
		2.1.2	19.3.1/ 19.3.2								
	M2.2	2.2.1	19.4.1								
Ukupno planiranih TO za provedbu LRS:				8	8	8	8	7	7	6	6

Tablica 5. Prikaz logike intervencije putem planiranog broja podržanih/odobrenih projekata projekata po tipovima operacija u okviru dinamike izrade i izmjena lokalne razvojne strategije (bojom označena polja prikazuju promjenu u okviru provedbe LRS).

SC LRS	M LRS	TO LRS	TO PRR	2016. (V0)	2017. (V1)	2018. (V2)	2019. (V3)	2019. (V4)	2020. (V5)	2020. (V6)	2021. (V7)
SC1	M1.1	1.1.1	4.2.1	21	21	21	21	3	3	3	3
		1.1.2	6.1.1	3	3	3	3	3	3	11	10
		1.1.3	6.3.1	20	33	41	41	41	38	48	83
		1.1.4	4.1.1					37	15	11	52
	M1.2	1.2.1	6.4.1	30	30	22	22	22	10		
		1.2.2	8.6.2	6	6	1	1				
SC2	M2.1	2.1.1	16.4.1	5	5	5	5				
		2.1.2	19.3.1/ 19.3.2	2	2	2	2	2	2	2	2
	M2.2	2.2.1	19.4.1	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P
Ukupno planiranih projekata za provedbu LRS:				87	100	95	95	108	71	75	150

Tablica 6. Prikaz logike intervencije putem % udjela i iznosima u ukupnim planiranim alokacijama odnosno financijskim pokazateljima po tipovima operacija u okviru dinamike izrade i izmjena lokalne razvojne strategije (bojom označena polja prikazuju promjenu u okviru provedbe LRS). Alokacije za TO 2.1.2 (5% udjela) i 2.2.1 (25% udjela) LRS generirane su u postotnim udjelima u odnosu na TO za provedbu LRS u okviru 19.2 i dodijeljene odlukama provedbenog tijela, temeljem regulatornog okvira za M19 do 2022. godine.

SC LRS	M LRS	TO LRS	2016. (V0)	2017. (V1)	2018. (V2)	2019. (V3)
SC1	M1.1	1.1.1%	19,60	16,57	16,57	16,57
		1.1.1 EUR	210.000,00	210.000,00	210.000,00	210.000,00
		1.1.2%	14,01	11,84	11,84	11,84
		1.1.2 EUR	150.000,00	150.000,00	150.000,00	150.000,00
		1.1.3 %	28,00	39,06	48,53	48,53
		1.1.3 EUR	300.000,00	495.000,00	615.000,00	615.000,00
		1.1.4 %				
		1.1.4 EUR				
	M1.2	1.2.1 %	28,12	23,86	17,94	17,94
		1.2.1 EUR	301.000,00	302.350,00	227.350,00	227.350,00
1.2.2 %		5,60	4,73	1,18	1,18	
1.2.2 EUR		60.000,00	60.000,00	15.000,00	15.000,00	
SC2	M2.1	2.1.1 %	4,67	3,95	3,95	3,95
		2.1.1 EUR	50.000,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00
		2.1.2 EUR	53.550,00	63.367,50	63.367,50	63.367,50
	M2.2	2.2.1 EUR	281.137,50	332.679,38	332.679,38	332.679,38
	Ukupno LRS (EUR):			1.048.687,50	1.663.396,88	1.663.396,88

SC LRS	M LRS	TO LRS	2019. (V4)	2020. (V5)	2020. (V6)	2021. (V7)
SC1	M1.1	1.1.1%	7,10	7,10	6,19	4,15
		1.1.1 EUR	90.000,00	90.000,00	90.000,00	89.613,79
		1.1.2%	11,84	11,84	21,23	13,42
		1.1.2 EUR	150.000,00	150.000,00	310.000,00	290.000,00
		1.1.3 %	48,53	44,98	49,48	57,62
		1.1.3 EUR	615.000,00	570.000,00	720.000,00	1.245.000,00
		1.1.4 %	14,60	28,18	23,02	24,81
		1.1.4 EUR	185.000,00	357.198,17	335.050,14	536.172,42
	M1.2	1.2.1 %	17,94			
		1.2.1 EUR	227.350,00			
1.2.2 %						
1.2.2 EUR						
SC2	M2.1	2.1.1 %				
		2.1.1 EUR				
		2.1.2 EUR	63.367,50	63.367,50	63.367,50	63.367,50
	M2.2	2.2.1 EUR	332.679,38	332.679,38	332.679,38	509.113,39
	Ukupno LRS (EUR):			1.663.396,88	1.663.396,88	1.851.097,02

6.2 OCJENA DOPRINOSA CILJEVIMA PROGRAMA RURALNOG RAZVOJA TE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE

Ciljevi ruralnog razvoja koji doprinose strategiji Europa 20202 za pametan, održiv i uključiv razvoj postižu se kroz šest prioriteta Europske unije za ruralni razvoj. U skladu s Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. (s produženim trajanjem do 2022.), lokalna razvojna strategija LAG-a Vallis Colapis treba doprinijeti jednom ili više fokus područja (FP)

Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj odnosno Zajedničke poljoprivredne politike. Ta su fokus područja prethodno definirana u Uredbi (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o potpori ruralnom razvoju iz Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/20053. Prema Programu za razdoblje 2014. - 2020., provedba CLLD/LEADER-a, na nacionalnoj razini, doprinijeti će postizanju svih šest prioriteta Europske unije za razdoblje 2014. - 2020. Pristup CLLD/LEADER najizravnije doprinosi fokus području 6B - lokalni razvoj u ruralnim područjima.³³

Već prilikom pripreme lokalne razvojne strategije, a sukladno definiranim razvojnim potrebama i potencijalima područja LAG-a, a uzimajući u obzir kako je na nacionalnoj razini bilo odlučeno da provedba LRS treba biti u skladu sa fokus područjima fokus područjima 2A, 2B, 2C+, 3A, 4A, 4B, 4C, 5C, 5D, 6A i 6B (fokus područje 1A/C „poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima” je također trebalo uzeti u obzir kao horizontalno pitanje)³⁴, lokalni razvojni dionici, odnosno ukupno partnerstvo – Lokalna akcijska grupa (LAG) Vallis Colapis, koji su bili uključeni u njezinu pripremu u razdoblju 2015.-2016. godine planirali su snažan doprinos što većem rasponu fokus područja odnosno prioriteta ruralnog razvoja, pri čemu je važno naglasiti kako je **LAG Vallis Colapis jedan od rijetkih LAG-ova U Hrvatskoj koji nije uvrstio doprinos fokus području 6B putem ulaganja u javnu infrastrukturu (TO 7.4.1 PRR) već je LRS bila usmjerena isključivo na razvoj gospodarstva te doprinos fokus područjima 2A/B/C, 3A i 6A odnosno, u zadnjim izmjenama 2020./2021., na fokus područja 2A/B i 3A.**

Početna lokalna razvojna strategija planirala (V0) je doprinos 9 fokus područja, pri čemu se putem provedbe natječaja LAG-a trebalo doprinijeti čak 5 fokus područja dok se doprinos ostala 4 trebao mjeriti putem rada LAG-a u okviru TO 2.1.2 (podmjera 19.3) i 2.2.1 (podmjera 19.4) LRS. Važno je istaknuti kako se LEADER/CLLD, na lokalnoj razini, provodio svim aktivnostima LAG-a, upravljanjem LAG-om te animacijom i izgradnjom kapaciteta³⁵ LAG-a (putem TO 2.2.1 LRS) dok je upravo najvažnija aktivnost bila priprema i provedba strategije LAG-a, koja funkcionira kao integralni teritorijalni razvojni program na podregionalnoj razini. Strategija se vodi vlastitom logikom intervencije koja se sastoji od lokalnih ciljeva i mjera/grupa operacija kojima se rješavaju lokalne potrebe teritorija LAG-a.³⁶

Utjecajem odluka i izmjena regulatornog okvira u razdoblju od planiranja (V0) pa tijekom provedbe do 2021. godine (V1-V7), uvelike se promijenio te suzio širinu utjecaja rada LAG-a provedbom LRS na 8 fokus područja od kojih samo 3 provedbom podmjere 19.2 odnosno putem LAG natječaja dok je doprinos drugima pod isključivim utjecajem rada LAG-a u okviru TO kojima je korisnik sam LAG (TO 2.1.2. i 2.2.1), što je razvidno iz slijednog prikaza planiranih/realiziranih doprinosa.

³³ „Vodič za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014.-2020.“ Ministarstva poljoprivrede

³⁴ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

³⁵ Članak 35. stavak 1. Uredbe (EU) br. 1303/2013

³⁶ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

Ocjena doprinosa LEADER-a/CLLD-a ciljevima fokus područja PRR-a obuhvaća analizu doprinosa operacija provedenih u okviru strategije LAG-a, među ostalim projekata suradnje³⁷, te njihove djelotvornosti i učinkovitosti. **Djelotvornost** se odnosi na mjeru u kojoj je LEADER/CLLD doprinjeo ciljevima PRR-a dok se **učinkovitost** odnosi na troškove tih doprinosa. Djelotvornost i učinkovitost LEADER/CLLD-a radom LAG-a doazuje se putem se zajedničkih i dodatnih pokazatelja isporuka i rezultata odnosno pokazateljima isporuka i rezultata specifičnim za pojedine intervencije odnosno operacije koje su povezane s odgovarajućim fokus područjima.

Kvantifikacija i mjerenje rezultata provedbe lokalne razvojne strategije te njezina sekundarnog doprinosa (np. sekundarni doprinos fokus područjima) nije obvezujuća ali je poželjna no ne i relevantno mjerljiva sve do kraja programskog razdoblja 2022. uključujući n+3 dakle do 2025. godine budući je sam početak provedbe LRS značajno kasnio u okviru ovog programskog razdoblja (početak 2018-te godine dostavom prve aktivacije – natječajnog paketa od strane Provedbenog tijela LAG-ovima RH).

Doprinos provedbe lokalne razvojne strategije LAG-a, kako u međurazdoblju (od 2017.-2021.), tako i do kraja njezine provedbe 2022. godine sa praćenjem do kraja 2025. i završnim vrednovanjem 2026. godine, predstavlja udio u općem doprinosu LEADER/CLLD-a u postizanju ciljeva PRR na nacionalnoj i Europskoj razini za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.).

Tablica 7. Prikaz planirane logike intervencije putem pokazatelja (indikatora) isporuke lokalne razvojne strategije LAG-a Vallis Colapis putem provedbe podmjere 19.2 (LAG natječaja) u svrhu **ocjene djelotvornosti** u ostvarenju ciljeva Programa ruralnog razvoja i Zajedničke poljoprivredne politike LEADER pokazatelji u okviru ZPP indikatora³⁸ označeni su (*):

P ³⁹ PRR	FP ⁴⁰ PRR	Naziv pokazatelja iz PRR 2014.-2020. koji se odnose na provedbu podmjere 19.2 i 19.3 (projekti u svrhu provedbe LRS)	Ciljana vrijednost pokazatelja definiranih u LRS (V1), 2017. godine		Ciljana vrijednost pokazatelja definiranih u LRS (V7), 2021. godine		Ostvarenje putem TO LRS	Sukladno TO PRR
			2018.	2023.	2023.	2025.		
2	2A*	Broj PG-a koja su dobili potporu za razvoj malih PG	33	33	38	83	1.1.3	6.3.1
2	2A*	Broj PG kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	N/P	N/P	0	52	1.1.4	4.1.1
2	2B*	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za plan razvoja poslovanja / ulaganja za mlade poljoprivrednike	3	3	0	10	1.1.2	6.1.1

³⁷ Kada predmetni PRR sadržava mnoštvo transnacionalnih/transregionalnih (za regionalne programe) projekata suradnje u okviru LEADER-a/CLLD-a, preporučuje se planiranje i provedba evaluacije suradnje za LEADER/CLLD na programskoj razini.

³⁸ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm

³⁹ P – oznaka prioriteta Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

⁴⁰ FP – oznaka fokus (žarišnog) područja unutar prioriteta Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

2	2C	Ukupno ulaganje u modernizaciju tehnologija, strojeva, alata i opreme (EUR)	0	60.000,00	0	0	1.2.2	8.6.2
3	3A*	Broj poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete, lokalnim tržištima i kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama	21	21	0	3	1.1.1	4.2.1
			0	30	0	0	2.1.1	16.4.1
6	6A	Broj radnih mjesta stvorenih u projektima za koje je dodijeljena potpora	0	2	0	0	1.2.1	6.4.1

Tablica 8. Prikaz ostvarene logike intervencije odnosno pokazatelja (indikatora) isporuka i očekivanih rezultata putem LAG natječaja u razdoblju 2018.-2021. u svrhu ocjene djelotvornosti u ostvarenju ciljeva Programa ruralnog razvoja i Zajedničke poljoprivredne politike.

Redni broj LAG Natječaja ⁴¹	1.	3.	5.	6. ⁴²	7.	4.	2.
Datum objave LAG natječaja	06.04.2018.	31.05.2019.	13.10.2020.	01.10.2021.	01.10.2021.	13.12.2019.	11.02.2019.
Datum Odluke o odabiru projekata na LAG razini	27.11.2018.	26.04.2020.	01.06.2021.	<i>U tijeku</i>	<i>U tijeku</i>	12.10.2020.	20.09.2019.
TO u okviru LRS	1.1.3	1.1.3	1.1.3	1.1.4	1.1.3	1.1.2	1.1.1
Sukladnost sa TO PRR RH	6.3.1	6.3.1	6.3.1	4.1.1	6.3.1	6.1.1	4.2.1
Fokus područje (FP) ZPP/PRR RH	2A					2B	3A
Pokazatelji rezultata (indikatori) definirani u okviru SC1 i SC2/FP LRS (V1), 2017. (realizacija do 2023.); CMES/CMEF⁴³							
FP2A	PR ⁴⁴ 1: Planiran broj odabranih/sufinanciranih projekata iz fondova EU (EFPRR/EAFRD) putem LRS – 93 u okviru SC1 PR2: Planiran rast zaposlenosti putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 – 6 zaposlenih						

⁴¹ Napomena: Projekti odabrani na LAG natjecajima R.br. 1. - 5. temeljem regulatornog okvira za provedbu M19 moraju biti provedeni i isplaćeni do kraja 2023.

⁴² Napomena: LAG natjecaji 6. i 7. vezani su uz šestu izmjenu LRS (V7) u 2021. godini, no nisu završeni do kraja 2021. godine, stoga su informativno navedeni no nisu uključeni u vrednovanje potignutih rezultata do kraja 2021. godine.

⁴³ Krovni pokazatelji očekivanih rezultata: CMES/CMEF - Common monitoring and evaluation system (CMES)/ Common monitoring and evaluation framework (CMEF) - hrvatski: Zajednički sustav monitoringa i evaluacije (ZSPE)/Zajednički okvir za praćenje i evaluaciju (ZOPE) - https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cmef_en

⁴⁴ PR – Pokazatelj očekivanog rezultata putem isporuka LRS.

	PR3: Planiran broj PG-a koji dobivaju potporu za pokretanje poduzeća za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava – 33 PG-a
FP2B	PR4: Planiran broj PG-a kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za plan razvoja poslovanja/ ulaganja za mlade poljoprivrednike – 3 PG
FP3A	PR5: Planiran broj PG-a koji primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama – 21 PG
Pokazatelji rezultata (indikator) definirani u okviru SC1⁴⁵/FP LRS (V7), 2021. (realizacija do 2025.); CMES/CMEF	
FP2A	PR1: Planiran broj odabranih/sufinanciranih projekata iz fondova EU (EFPRR/EAFRD) putem LRS – 148 u okviru SC1 PR2: Planiran rast zaposlenosti putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 – 4 zaposlena PR3: Planiran broj PG-a koji dobivaju potporu za pokretanje poduzeća za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava – 83 PG-a PR6 ⁴⁶ : Planiran broj PG-a kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju - 52 PG-a
FP2B	PR4: Planiran broj PG-a kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za plan razvoja poslovanja/ ulaganja za mlade poljoprivrednike – 10 PG
FP3A	PR5: Planiran broj PG-a koji primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama – 3 PG
Ocjena djelotvornosti putem doprinosa ostvarenja pokazatelja očekivanog rezultata SC LRS planiranih do 2023. i 2025.	
<p>SC1 - PR1: Do kraja 2021. godine, broj projekata sufinanciranih iz ESI fondova (EPFRR) bio je 76; dok je na razini cilja, bio planiran porast od 93 projekta, što je 82% od planiranog odnosno za -18% u odnosu na planiran broj sufinanciranih projekata u 2017. godini, u matičnoj LRS (V1) odnosno 51% od planiranog tj. -49% u odnosu na planiran broj sufinanciranih projekata u 2021. godini u LRS (V7). Razlika planiranog i ostvarenog pojavljuje se radi izostanka provedbe planiranih tipova operacija zbog nacionalnog regulatornog okvira provedbe ali i odustajanja prijavitelja projekata odabranih na LAG razini tijekom provedbe istih. Do kraja 2021. godine završeno je i isplaćeno, od strane Provedbenog tijela, 36 projekata (39%). Obzirom na dinamiku provedbe i iskazane potrebe dionika očekivano je potpuno postizanje ovog pokazatelja od 93 sufinancirana projekta do 2023. godine planiranih u okviru LRS (V1) 2017. godine.</p> <p>SC1 – PR2: Putem odobrenih i isplaćenih projekata LAG-a, do kraja 2021. godine, zaposlene su 2 osobe, što predstavlja 33,33% od planiranog pokazatelja cilja do 2023. te 50% planiranog pokazatelja rezultata cilja do 2025. Obzirom na dinamiku provedbe i iskazane potrebe dionika očekivano je potpuno postizanje ovog pokazatelja od 6 zaposlenih planiranog LRS (V1) iz 2017-te godine odnosno premašivanje očekivanog rezultata od 4 zaposlena planiranog u okviru LRS (V7) 2021. godine.</p>	

⁴⁵ Napomena: LAG natječaji za provedbu SC2 nisu aktivirani iz razloga izostanka aktivacija Provedbenog tijela, što je, temeljem nacionalnog regulatornog okvira, LAG spriječilo u njihovoj provedbi stoga ih je bilo irelevantno procjenjivati u okviru ovog međuvrednovanja.

⁴⁶ Napomena: Pokazatelj rezultata uveden trećom izmjenom LRS (V4) 2019. godine. Nije primjenjiv u mjerenju ostvarenja u okviru LRS (V1) iz 2017. godine.

SC1 – PR3: 51 PG dobilo je potporu za razvoj malih PG-a što je 55% više u odnosu na pokazatelj planiran u 2017. godini s realizacijom do 2023. godine u okviru LRS (V1) odnosno 61% planiranog pokazatelja rezultata do 2025. godine u okviru LRS (V7). Do kraja 2021. godine 32 projekta je završeno i isplaćeno od strane Provedbenog tijela, što predstavlja 94% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V1) te 37% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V7). Obzirom na daljnju dinamiku provedbe LRS, realno je očekivano ne samo postizanje već i premašivanje planiranog pokazatelja do 2023. kao i 2025. godine.

SC1 – PR4: 11 PG-a dodijeljena je potpora u okviru PRR-a za plan razvoja poslovanja/ ulaganja za mlade poljoprivrednike što je 267% više u odnosu na pokazatelj planiran u 2017. godini s realizacijom do 2023. godine u okviru LRS (V1) odnosno 110% planiranog pokazatelja rezultata do 2025. godine u okviru LRS (V7). Do kraja 2021. godine 2 projekta je završeno i isplaćeno od strane Provedbenog tijela, što predstavlja 67% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V1) te 20% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V7). Obzirom na daljnju dinamiku provedbe LRS, realno je očekivano potpuno postizanje ovog premašenog planiranog pokazatelja do 2023. kao i 2025. godine.

SC1 – PR5: 2017. planiran broj od 21 PG-a koji su dobili potporu sudjelovanje u programima kvalitete, lokalnim tržištima i kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama u okviru LRS (V1) 2017. godine, nije ostvaren do kraja 2021. godine. Broj odobrenih projekata PG-a bio je 3 odnosno -86% (manje) od matično planiranog pokazatelja što je korigirano u pokazateljima u okviru LRS (V7) 2021. godine, gdje je ostvarenje ovog pokazatelja postavljeno na 100% realizacije do 2023. godine. Razlog navedenom bilo je kašnjenje kao i okvir te izostanak aktivacije s nacionalne razine za provedbu LAG natječaja (nije aktiviran okvir za TO 2.1.1, sukladna TO 16.4.1, a time i njezina procjena u okviru ostvarenja SC2 LRS). Do kraja 2021. godine 1 projekt je završen i isplaćen od strane Provedbenog tijela, što predstavlja 5% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V1) te 33% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V7). Obzirom na dinamiku provebe intervencija LAG-a u okviru ovog cilja, ovaj pokazatelj neće imati značajnog utjecaja na krovne očekivane rezultate SC1.

SC1 – PR6: Planiran broj od 52 PG-a kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju u okviru šeste izmjene LRS (V7), sa odobrenih 15 projekata do kraja 2021. godine, ostvaren je 29% u odnosu na planirano odnosno -71%. Do kraja 2021. godine 2 projekta je završeno i isplaćeno od strane Provedbenog tijela, što predstavlja 4% planiranog pokazatelja u okviru LRS (V7). Obzirom na daljnju dinamiku provedbe LRS, realno je očekivano potpuno postizanje ovog premašenog planiranog pokazatelja do 2025. godine.

Prilikom ocjene djelotvornosti doprinosa postizanjem ciljeva LAG-a u okviru provedbe lokalne razvojne strategije unutar podmjere 19.2, najvažnije je uzeti u obzir činjenice kako je okvir i iznos za operacije, kao i dinamiku objave natječaja LAG-a definirao regulatorni okvir s nacionalne razine pri čemu je ključno istaknuti činjenicu kako je LAG Vallis Colapis mogao vrlo malo ujecati na dinamiku provedbe projekata koje je izabrao na svojim natjecajima budući je, nakon njegova odabira, iste provjeravalo i odobravalo te ugovaralo Provedbeno tijelo – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a čija dinamika isporuka je izravno utjecala na dinamiku isporuka LAG-a vezano uz praćenje i vrednovanje lokalne razvojne strategije.

Ocjena djelotvornosti putem doprinosa pokazatelja Fokus područja PRR planiranih do 2023. i 2025.

LAG je, do kraja 2021., ostvario 100% ovog pokazatelja odnosno čak 55% više od planiranog pokazatelja za doprinos fokus području 2A u odnosu na planiran odabir projekata te 94% od

planiranog broja isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 49% pokazatelja u odnosu na planiran broj odobrenih projekata i 25% pokazatelja u odnosu na planiran broj završenih i isplaćenih projekata u okviru LRS (V7) s realizacijom do 2025. godine. Očekivan je značajan daljnji porast doprinosa ovom fokus području nastavkom provedbe LRS.

Do kraja 2021. godine, LAG je ostvario 100% planiranog pokazatelja odnosno čak 267% više od planiranog pokazatelja za doprinos fokus području 2B u odnosu na planiran odabir projekata te 67% od planiranog broja isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 20% pokazatelja u odnosu na planiran broj završenih i isplaćenih projekata u okviru LRS (V7) s realizacijom do 2025. godine. Očekivan je značajan daljnji porast doprinosa ovom fokus području nastavkom provedbe LRS.

Do kraja 2021. godine, LAG je ostvario 14% planiranog pokazatelja za doprinos fokus području 3A u odnosu na planiran odabir projekata te 5% od planiranog broja isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 100% pokazatelja u odnosu na planiran broj odobrenih i 33% u odnosu na planiran broj završenih i isplaćenih projekata u okviru LRS (V7) s realizacijom do 2025. godine. Očekivana je potpuna realizacija korigiranog planiranog doprinosa ovom fokus području nastavkom provedbe LRS. Korekcija planiranog doprinosa, odnosno njegovo smanjenje u korelaciji sa matičnim planiranim doprinosom u okviru LRS (V1) uzrokovano je nacionalnim aktivacijskim okvirom za provedbu tipa operacije kojom se doprinos planirao ostvariti a koja je utjecala na smanjen interes lokalnih razvojnih dionika.

Doprinos drugim planiranim fokus područjima u okviru 2C te 6A nije bilo moguće ostvariti radi izostanka relevantnih tipova operacija odnosno aktivacije na nacionalnoj razini te ograničenja nametnutog regulatornim okvirom kao i nedostatka slobode LAG-a u kreiranju vlastitih intervencija već su iste morale biti kopirane sa nacionalne razine a čiji uvjeti nisu odgovarali definiranim razvojnim potrebama i potencijalima LAG-a u okviru lokalne razvojne strategije kao i ni lokalnim razvojnim dionicima područja LAG-a u trenutku aktivacije od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Prilikom ocjene djelotvornosti doprinosa LAG-a fokus područjima kojima se mjeri doprinos PRR/ZPP u okviru provedbe lokalne razvojne strategije unutar podmjere 19.2, najvažnije je uzeti u obzir činjenice kako je okvir i iznos za operacije, kao i dinamiku objave natječaja LAG-a definirao regulatorni okvir s nacionalne razine pri čemu je ključno istaknuti činjenicu kako je LAG Vallis Colapis, jednako kao i drugi LAG-ovi RH, mogao vrlo malo ujecati na dinamiku provedbe projekata koje je izabrao na svojim natječajim budući je, nakon njegova odabira, iste provjeravalo i odobravalo te ugovaralo Provedbeno tijelo – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a čija dinamika isporuka je izravno utjecala na dinamiku isporuka LAG-a vezano uz praćenje i vrednovanje lokalne razvojne strategije.

Tablica 9. Prikaz ostvarene logike intervencije odnosno pokazatelja (indikatora) isporuka i očekivanih rezultata putem LAG natječaja u razdoblju 2018.-2021. u svrhu ocjene učinkovitosti u ostvarenju ciljeva Programa ruralnog razvoja i Zajedničke poljoprivredne politike.

Redni broj LAG Natječaja	1.	3.	5.	6.	7.	4.	2.
Datum objave LAG natječaja	06.04.2018.	31.05.2019.	13.10.2020.	01.10.2021.	01.10.2021.	13.12.2019.	11.02.2019.

Datum Odluke o odabiru projekata na LAG razini	27.11.2018.	26.04.2020.	01.06.2021.	<i>U tijeku</i>	<i>U tijeku</i>	12.10.2020.	20.09.2019.
TO u okviru LRS	1.1.3	1.1.4	1.1.3	1.1.4	1.1.3	1.1.2	1.1.1
Sukladnost sa TO PRR RH	6.3.1	4.1.1	6.3.1	4.1.1	6.3.1	6.1.1	4.2.1
Fokus područje (FP) ZPP/PRR RH	2A					2B	3A
Pokazatelji rezultata (indikator) definirani u okviru SC1⁴⁷/FP LRS (V1), 2017. (realizacija do 2023.); CMES/CMEF							
PR7: 96,05% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (1.217.350,00 EUR) PR8: 73,18% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.- 2020. koji iznosi 1.663.396,88 EUR (100% LRS)							
Pokazatelji rezultata (indikator) definirani u okviru SC1/FP LRS (V7), 2021. (realizacija do 2025.); CMES/CMEF							
PR9: 100% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (2.160.786,21 EUR) PR10: 79,06 % ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 2.733.267,10 EUR (100% LRS)							
Ocjena učinkovitosti putem doprinosa ostvarenja pokazatelja očekivanog rezultata SC LRS planiranih do 2023. i 2025.							
<p>SC1 – PR7/PR9: do prosinca 2021. godine, LAG je u okviru provedbe SC1 odobrio projekata ukupne vrijednosti od 1.487.307,85 EUR što je 22% više u odnosu na planiranu alokaciju u okviru provedbe Podmjere 19.2 u matičnoj LRS (V1). Provedbeno tijelo je, nakon provedenih tehničkih analiza, ugovorilo 1.467.501,04 EUR što je 21% u odnosu na planiranu alokaciju u matičnoj LRS (V1) s realizacijom do 2023. te 60% planirane alokacije u okviru LRS (V7) s realizacijom do 2025. Provedbeno tijelo je isplatilo 614.704,13 EUR što je 50% od planiranih, ugovorenih, isplaćenih sredstava do 2023. godine (V1) odnosno 28% od planiranih, ugovorenih, isplaćenih sredstava za provedbu projekata u okviru provedbe Podmjere 19.2 PRR RH putem LRS do 2025. godine (V7). Obzirom na dinamiku provedbe LRS i razvidne potrebe korisnika očekivano je, u daljnjoj provedbi LRS, da će LAG postići planirane pokazatelje u okviru ovog cilja.</p> <p>SC1 – PR8/10: do prosinca 2021. godine, LAG je, u okviru provedbe Podmjere 19.2 putem LRS (V1), odobrio i provedbeno tijelo ugovorilo, 88% planirane alokacije (20% više) od planiranog pokazatelja realizacije ukupne LRS (V1) te 68% planiranog pokazatelja ukupne LRS (V7). Provedbeno tijelo je isplatilo 37% ukupne alokacije provedbe ukupne LRS (V1) do 2023. godine odnosno 22% ukupne alokacije provedbe ukupne LRS (V7) do 2025. godine.</p> <p>Prilikom ocjene učinkovitosti doprinosa postizanjem ciljeva LAG-a u okviru provedbe lokalne razvojne strategije unutar podmjere 19.2, najvažnije je uzeti u obzir činjenice kako je okvir i iznos za operacije, kao i dinamiku objave natječaja LAG-a definirao regulatorni okvir s nacionalne razine pri čemu je ključno istaknuti činjenicu kako je LAG Vallis Colapis mogao vrlo malo ujecati na dinamiku provedbe te isplate projekata koje je izabrao na svojim natječajim budući je, nakon njegova odabira, iste ugovaralo, kontroliralo i provodilo isplate Provedbeno tijelo – Agencija za</p>							

⁴⁷ Napomena: LAG natječaji za provedbu SC2 nisu aktivirani iz razloga izostanka aktivacija Provedbenog tijela, što je, temeljem nacionalnog regulatornog okvira, LAG spriječilo u njihovoj provedbi stoga ih je bilo irelevantno procjenjivati u okviru ovog međuvrednovanja.

plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a čija dinamika isporuka je izravno utjecala na dinamiku isporuka odnosno konačnu realizaciju/isplatu projekata LAG-a vezano uz praćenje i vrednovanje lokalne razvojne strategije.

Ocjena učinkovitosti putem doprinosa pokazatelja Fokus područja PRR planiranih do 2023. i 2025.

Putem financijskih pokazatelja odnosno pokazatelja učinkovitosti doprinosa fokus području 2A PRR/ZPP, do prosinca 2021. godine LAG je ostvario 120% povećanja u odnosu na planiranu alokaciju odobrenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) odnosno 61% planirane alokacije odobrenih projekata do 2025. godine u okviru LRS (V7). Od strane provedbenog tijela isplaćeno je 120% odnosno 20% više u odnosu na planiranu alokaciju isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 29% planirane alokacije isplaćenih projekata u okviru LRS (V7).

Putem financijskih pokazatelja doprinosa fokus području 2B, do kraja 2021., LAG je ostvario 191% planiranog pokazatelja putem odobrenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 99% planiranog pokazatelja do 2025. godine, u okviru korekcije istog unutar LRS (V7). Od strane provedbenog tijela isplaćeno je 46% u odnosu na planiranu alokaciju isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 24% planirane alokacije isplaćenih projekata u okviru LRS (V7).

Putem financijskih pokazatelja doprinosa fokus području 3A, do kraja 2021., LAG je ostvario 42% planiranog pokazatelja putem odobrenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 99% planiranog pokazatelja do 2025. godine, u okviru korekcije istog unutar LRS (V7). Od strane provedbenog tijela isplaćeno je 14% u odnosu na planiranu alokaciju isplaćenih projekata do 2023. godine u okviru LRS (V1) te 33% planirane alokacije isplaćenih projekata u okviru LRS (V7).

Financijski doprinos za ocjenu učinkovitosti lokalne razvojne strategije drugim planiranim fokus područjima u okviru 2C te 6A nije bilo moguće ostvariti radi ograničenja nametnutog regulatornim okvirom te nedostatka slobode LAG-a u kreiranju vlastitih intervencija već su iste morale biti kopirane sa nacionalne razine a čiji uvjeti nisu odgovarali definiranim razvojnim potrebama i potencijalima LAG-a u okviru lokalne razvojne strategije kao i ni lokalnim razvojnim dionicima područja LAG-a u trenutku aktivacije od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju. Razvidno je, međutim, kako je LAG, svjestan ograničenja s nacionalne razine, brzo odgovarao na nastale okolnosti i u konzultacijama sa razvojnim dionicima provodio izmjene LRS koje su omogućile maksimizaciju indiktoru fokus područja kojima je ista mogla doprinijeti.

Prilikom ocjene ukupne učinkovitosti financijskog doprinosa fokus područjima PRR/ZPP u okviru provedbe lokalne razvojne strategije unutar podmjere 19.2, najvažnije je uzeti u obzir činjenice kako je okvir i iznos za operacije, kao i dinamiku objave natječaja LAG-a definirao regulatorni okvir s nacionalne razine pri čemu je ključno istaknuti činjenicu kako je LAG Vallis Colapis mogao vrlo malo ili nikako ujecati na dinamiku isplate projekata koje je izabrao na svojim natječajim budući je, nakon njegova odabira, iste ugovaralo, kontroliralo i provodilo isplate Provedbeno tijelo – Agencija za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju, a čija dinamika isporuka je izravno utjecala na dinamiku isporuka odnosno konačnu realizaciju/isplatu projekata LAG-a vezano uz praćenje i vrednovanje lokalne razvojne strategije.

Ocjena ukupnog doprinosa provedbe lokalne razvojne strategije LAG-a Vallis Colapis 2014.-2020. (2022.) u okviru međuvrednovanja za razdoblju 2017.-2021. a u kontekstu općeg doprinosa **LEADER-a/CLLD-a ciljevima fokus područja PRR** zaključno se provodi putem Zajedničkih evaluacijskih pitanja na razini svih zemalja članica EU. Zajednička evaluacijska pitanja (**ZEP**) ruralnog razvoja (tzv. *Common Evaluation Questions*; engleski akronim: **CEQ**) važan su element zajedničkog sustava Europske Unije za monitoring i evaluaciju. Ona pomažu

definirati fokus evaluacije i omogućuju monitoring napretka, utjecaja i postignuća intervencija u ruralnom razvoju u različitim mjerenjima, na nacionalnoj i EU razini. Zajednička evaluacijska pitanja su obvezujuća pri izvješćivanju o provedbi Programa ruralnog razvoja svih zemalja članica prema Europskoj Komisiji. ZEP predstavljaju prvi korak prema ocjeni doprinosa LEADER/CLLD-a ciljevima ZPP-a. To je prva faza evaluacijskog procesa koji, ujedno, predstavlja osnovnu analizu intervencijske logike Mjere 19 u okviru PRR. Njome se provjerava jesu li zajednički evaluacijski elementi (evaluacijska pitanja, kriteriji prosudbe i pokazatelji) usklađeni s nadređenom politikom.

Ukupan ZEP sadrži 30 pitanja, no najznačajniju grupu pitanja predstavlja ZEP br. 17 (ujedno i kriterij/pokazatelj za Fokus područje 6B): „U kojoj su mjeri intervencije u okviru PRR-a poduprle lokalni razvoj u ruralnim područjima?“ koje LAG mora uključiti ili prilagoditi provedbi međuvrednovanja. Za ZEP br.17 moguće je koristiti šest zajedničkih kriterija prosudbe koji su povezani s trima zajedničkim pokazateljima rezultata/ciljnim pokazateljima pri čemu je LAG, do kraja 2021. godine, istima doprinijeo putem svojih postignutih pokazatelja isporuka i rezultata.⁴⁸

Tablica 10. Završno definiranje vrednovanja doprinosa ukupne lokalne razvojne strategije LAG-a u međurazdoblju provedbe fokus području 6B

Fokus područje 6B - Zajedničko evaluacijsko pitanje br. 17 „U kojoj su mjeri intervencije u okviru PRR-a poduprle lokalni razvoj u ruralnim područjima?“
Kriteriji prosudbe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poboľšale su se usluge i lokalna infrastruktura na ruralnim područjima 2. Povećan je pristup lokalnoj infrastrukturi i uslugama na ruralnim područjima 3. Ruralno stanovništvo imalo je koristi od lokalnih mjera 4. Ruralno stanovništvo sudjelovalo je u lokalnim mjerama 5. Nove mogućnosti zapošljavanja stvorene su strategijama lokalnog razvoja 6. Povećao se ruralni teritorij i broj stanovnika koji su obuhvaćeni LAG-ovima
Vrednovanje doprinosa putem zajedničkih indikatora vrednovanja u okviru PRR (tzv. <i>Common Rural Indicators</i>)
<p>Teritorij LAG-a Vallis Colapis prilikom izrade LRS (V0) 2016. godine iznosio je 1.316,33 km² što predstavlja cca 2,32% kopnenog teritorija Republike Hrvatske (RH) te 22,78% kopnenog teritorija Karlovačke županije, odnosno 16,02% Zagrebačke županije. Prilikom pripreme tzv. „matične“ LRS (V1), 2017-te godine, za 14% povećao se teritorij LAG-a i to na 1.502,66 km² što predstavlja cca 2,66% kopnenog teritorija Republike Hrvatske (RH) te 27,92 % kopnenog teritorija Karlovačke županije, odnosno 16,02% Zagrebačke županije. Isto tako, izradom LRS (V0) 2016. godine bilo je obuhvaćeno obuhvaćeno je 45 497 stanovnika koji su predstavljali 1,06% stanovnika RH odnosno 26,54% stanovnika Karlovačke i 3,55% stanovnika Zagrebačke županije. Prilikom pripreme tzv. „matične“ LRS (V1) za dostavu na odobrenje iste kao i samog LAG-a, LAG Vallis Colapis proširio je svoje područje na cjelokupni grad Karlovac te je povećao broj stanovnika unutar svog obuhvata za 110%. LAG Vallis Colapis od tada obuhvaća 95 607 stanovnika koji predstavljaju 2,23% stanovnika RH te 65,31% stanovnika Karlovačke županije i 3,63% stanovnika Zagrebačke županije.</p> <p>Procjenu poboljšanja usluga i lokalne infrastrukture te pristup istoj, nije moguće procijeniti putem projekata namijenjenih izravno istom u okviru sukaldnosti operacija LRS sa tipom operacije 7.4.1 PRR RH budući ista nije bila predviđena u okviru interevencija LRS LAG-a</p>

⁴⁸ Vodič za evaluaciju LEADER/CLLD-a za Lokalne akcijske grupe u ruralnom razvoju Programsko razdoblje 2014.-2020. , Interni alat za LAG-ove; LEADER mreža Hrvatske, siječanj 2020.

Vallis Colapis, koji je jedan od rijetkih LAG-ova Republike Hrvatske koji se u potpunosti posvetio jačanju gospodarstva.

Ruralno stanovništvo područja LAG-a Vallis Colapis imalo je iznimno velike koristi od provedbe LRS posebno iz činjenice kako je do prosinca 2021. godine LAG podržao odnosno odobrio putem LAG natječaja čak 76 projekata nositelja iz gospodarske interesne skupine od kojih je već završeno i isplaćeno njih 36. Obzirom na dinamiku provedbe i iskazane potrebe dionika očekivano je potpuno postizanje ovog pokazatelja od 148 sufinanciranih projekata do 2025. godine planiranih u okviru LRS (V7) 2021. godine. Do kraja 2021. godine završeno je i isplaćeno, od strane Provedbenog tijela, 36 projekata (39%). Obzirom na dinamiku provedbe i iskazane potrebe dionika očekivano je potpuno postizanje ovog pokazatelja od 93 sufinancirana projekta do 2023. godine planiranih u okviru LRS (V1) 2017. godine.

Korist ruralnog stanovništva s područja obuhvata cijelog LAG-a ogleda se i kroz činjenicu kako je LAG odobrio projekte lokalnih razvojnih dionika iz svake od 14 JLS koje se nalaze unutar njegovog obuhvata.

U projektima odobrenim od strane LAG-a te završenim i isplaćenim od strane provedbenog tijela, do kraja 2021. godine, zaposleno je 2 osobe što predstavlja 33,33% od planiranog pokazatelja cilja do 2023. te 50% planiranog pokazatelja rezultata cilja do 2025. pri čemu, ulaganjem u daljnji gospodarski razvoj područja, LAG je stvorio nove mogućnosti daljnjeg zapošljavanja rastom i razvojem poljoprivrednih gospodarstava.

Do prosinca 2021. godine, LAG je odobrio i provedbeno tijelo ugovorilo, 88% planirane alokacije (20% više) od planiranog pokazatelja realizacije ukupne LRS (V1) te 68% planiranog pokazatelja ukupne LRS (V7). Provedbeno tijelo je već isplatilo 37% ukupne alokacije provedbe ukupne LRS (V1) do 2023. godine odnosno 22% ukupne alokacije provedbe ukupne LRS (V7) do 2025. godine. Navedena dinamika provedbe LRS je zadovoljavajuća i odgovara prosjeku drugih LAG-ova na RH i EU razini, pri čemu je važno naglasiti činjenicu kako na dinamiku realizacije LRS, obzirom na regulatorni okvir provedbe M19 PRR, značajno utječe dinamika postupaka Provedbenog tijela.

Dodatne ocjene putem Zajedničkog evaluacijskog pitanja br. 4 „U kojoj su mjeri intervencije u okviru PRR-a pridonijele poboljšanju gospodarskih rezultata, restrukturiranju i modernizaciji gospodarstava kojima je dodijeljena potpora, posebno povećanjem njihova sudjelovanja na tržištu i diversifikacije poljoprivrednih aktivnosti?“ koje se odnosi na fokus područje 2A kojem doprinosi provedba odobrenih projekata u okviru TO 1.1.3 te TO 1.1.4 LRS, a kojim se procjenjuje pokazatelj: Poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito u cilju povećanja sudjelovanja u tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije; nije moguće procijeniti u ovoj fazi provedbe budući su se projekti isplaćuju od strane Provedbenog tijela od 2020. godine pa nadalje. Ovaj učinak je potrebno procijeniti tijekom provedbe završnog vrednovanja strategije 2026. godine.

6.3 OCJENA MEHANIZMA PROVEDBE RADA LAG-A UKLJUČUJUĆI ANIMACIJSKE AKTIVNOSTI

Za vrednovanje provedbe LRS ključno je provesti i **ocjenu mehanizma provedbe LEADER/CLLD-a** koja obuhvaća više elemenata a koji se odnose na upravljanje provedbom lokalne razvojne strategije. Njome se utvrđuje da li je Upravljačko tijelo na programskoj razini odnosno razini mehanizama provedbe osigurao kvalitetnu provedbu LEADER/CLLD-a. Njome se, u korelaciji, utvrđuje da li je LAG odnosno njegovi članovi partnerstva osigurao primjenu metode LEADER.

Općenito, temeljem Smjernica Europske komisije, Ocjenom mehanizma provedbe LEADER-a/CLLD-a utvrđuje se stupanj u kojem su osobe odgovorne za upravljanje programom i uključeni dionici različitim pravilima i postupcima osigurali primjenu metode LEADER pri provedbi LEADER-a/CLLD-a. To se odnosi na odluke o financiranju iz jednog ili više izvora, postupak odabira LAG-ova, olakšavanje transnacionalne suradnje, stupanj slobode LAG-ova u odabiru i provedbi različitih vrsta operacija i razvoju vlastitih mjera / skupova operacija, stupanj uključenosti LAG-ova u odabir i financiranje projekata, opseg animacijskih aktivnosti LAG-ova te kriterije za odabir projekata suradnje itd.⁴⁹

Sukladno regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a u okviru Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.) LEADER/CLLD provodio se u okviru Mjere 19 putem jednog izvora – Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj uz sufinanciranje iz proračuna Republike Hrvatske (EPFRR 90%, RH 10%).

Uz Program regulatorni okvir provedbe LEADER/CLLD-a definiran je od strane Upravljačkog tijela – Ministarstva poljoprivrede Pravilnicima za provedbu Mjere 19 (NN 96/17, 53/18, 91/19, 37/20, 31/21, 134/21) te Ugovorom o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5767 potpisanim između LAG-a Vallis Colapis i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s pripadajućim Ankesima br. 5767/1, 5767/2 i 5767/3. Provedba lokalne razvojne strategije dodatno je definirana Sporazumom o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera između LAG-a i Provedbenog tijela, a kojim su definirane funkcije i odgovornosti LAG-a i Provedbenog tijela te Smjernicama za provedbu postupka odabira projekata objavljenim od strane Provedbenog tijela. Isto tako, provedba lokalne razvojne strategije i rad LAG-a dodatno je bio definiran i natječajima Provedbenog tijela.

Ne razmatrajući detaljne mehanizme provedbe, važno je istaknuti, kako je već prethodno spomenuto u prethodnim poglavljima, nacionalno definiran regulatorni okvir LAG-u je nametnuo niz ograničavajućih faktora koji su onemogućili relevantno ostvarenje lokalne razvojne strategije prema planiranim isporukama i očekivanim rezultatima u okviru njezinog planiranja no, kasnijim izmjenama, LAG je relevantno i učinkovito odgovorio na razvojne potrebe lokalnih dionika u okvirima zadane nacionalne regulative, posebno usmjeren na definiranje i postizanje relevantnih indikatora provedbe LRS.

Tablica 11: Ocjena mehanizma provedbe temeljem pitanja vrednovanja preporučenih u okviru Smjernica Europske komisije:

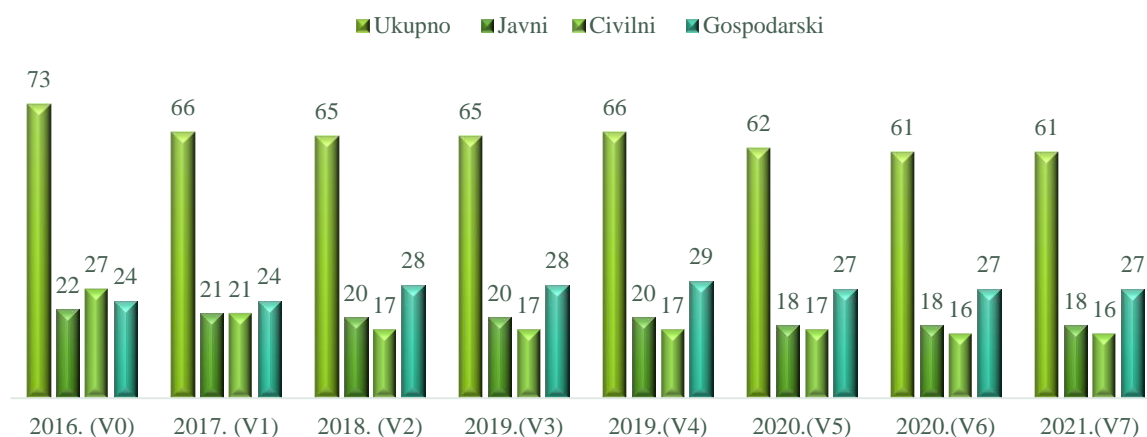
Pitanje vrednovanja	Prosudba temeljem analize analize monitoringa i financijskih podataka te upitnika za stručnu službu LAG-a
<i>U kojoj mjeri i kako je Upravljačko tijelo utjecalo na stvaranje i određivanje granica područja LAG-a?</i>	LAG Vallis Colapis bio jedan od prvih pet osnovanih LAG-ova u Republici Hrvatskoj, formiran još 2009. godine, kao pilot projekt, provedbom PHARE projekta kojeg je nositelj bilo Ministarstvo poljoprivrede (Upravljačko tijelo). Nastavno na programsko razdoblje 2014.-2020. Upravljačko tijelo utjecalo je na određivanje granica područja LAG-a definiranjem uvjeta prihvatljivosti u okviru provedbom regulatornog okvira Mjere 19 PRR. U razdoblju pripreme LRS (V0) nije uključeno cijeli teritorij grada Karlovca budući naselja s više od 25 000 stanovnika nisu bila prihvatljivo područje primjene Mjere 19. Izmjenama regulatornog okvira u postupku provedbe Mjere 19,

⁴⁹ EUROPSKA KOMISIJA – Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj – Odjel C.4 (2017.): Smjernice. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a. Bruxelles.

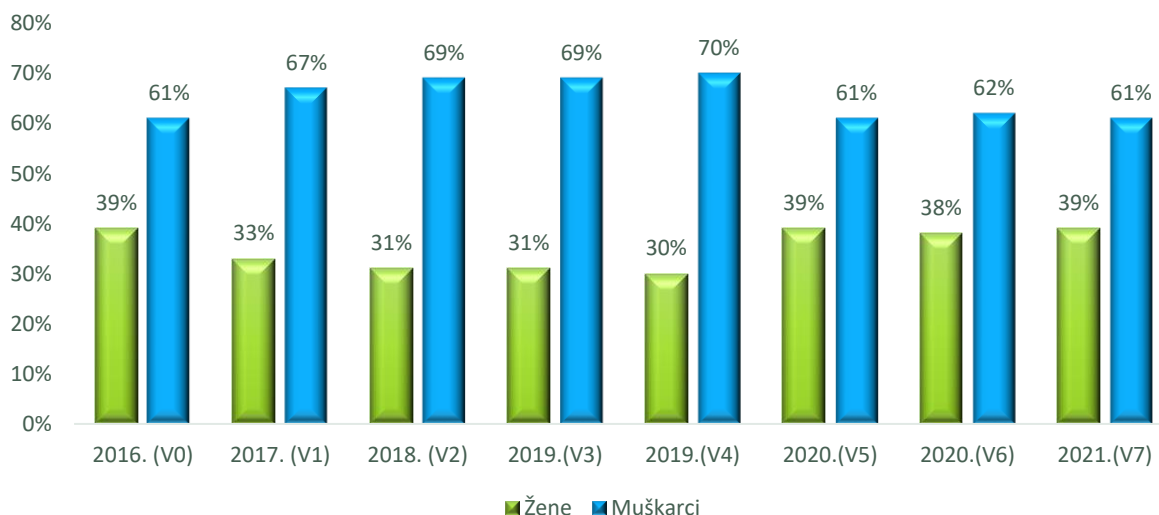
	<p>podmjera 19.2-19.4, navedena naselja postala su prihvatljiva te je došlo do proširenja teritorijalnog obuhvata LAG-a na cijelo područje grada Karlovca. Također, Upravljačko tijelo propisalo je minimalni broj JLS koji moraju biti u sastavu LAG-a da bi isti bio prihvatljiv što nije bio uvjet provedbe sa EU razine, već isključivo na nacionalnoj razini; isto tako, broj uključenih teritorija JLS bodovao se od strane Upravljačkog tijela. LAG je u okviru navedenih uvjeta prihvatljivosti kao i kriterija odabira, imao slobodu u kreiranju obuhvata područja.</p>
<p><i>U kojoj mjeri i kako je LAG sudjelovao u izradi mjere u okviru LEADER-a i mehanizma provedbe?</i></p>	<p>LAG Vallis Colapis putem svoje mrežne organizacije LEADER mreže Hrvatske, bio je uključen konzultacijske postupke pripreme Mjere 19, pri čemu je značajno istaknuti kako su izostale detaljne konzultacije Upravljačkog i Provedbenog tijela sa LAG-ovima RH o mehanizmima provedbe uvažavanjem načela LEADER-a.</p>
<p><i>Koji su kriteriji za lokalna partnerstva primijenjeni osim zahtjeva EU-a?</i></p>	<p>LAG Vallis Colapis primjenio je kriterije za formiranje lokalnog razvojnog partnerstva definirane na nacionalnoj razini odnosno u svom članstvu ima relevantne predstavnike javne, gospodarske i civilne interesne skupine pri čemu značajno uvažava osjetljive skupine društva – žene, kao predstavnike članova što je razvidno iz strukture članstva partnerstva, (prosječno više od 35% predstavnika članstva u razdoblju 2016.-2021.). (slika 9.) Isto tako, LAG u svojoj stručnoj službi zapošljava većinom žene. Također, prema podacima praćenja strukture partnerstva, vidljiv je kontinuitet ravnoteže obzirom na javnu i privatnu interesnu skupinu (civilnu i gospodarsku) koja je uvijek značajno više od 50%. (Slika 8.)</p>
<p><i>Kako je osmišljen i organiziran postupak pripreme strategije LAG-a za postupak odabira strategija na nacionalnoj razini, uključujući i izmjene strategije?</i></p>	<p>LAG Vallis Colapis je za potrebe pripreme strategije provodio velik broj animacijsko-edukacijskih aktivnosti o kojima je informirao javnost prije i poslije provedenih aktivnosti putem svoje mrežne stranice. Za pripremu i izradu lokalne razvojne strategije za odobrenje 2017. godine proveo je 19 sastanaka i radionica partnerstva te sa širom javnosti. Tijekom pripreme strategije, kontinuirano su se putem mrežne stranice LAG-a, u svakoj fazi izrade iste, prikupljala očitovanja članova partnerstva i šire javnosti – putem sastanaka, radionica i anketa. Tijekom pripreme LRS prikupljale su se i projekte ideje, tako je i 64 projektne ideje oblikovalo razvojne potrebe te slijedne intervencije u okviru LRS unutar mogućnosti PRR. U pripremi strategije (2015.-2016. godine) sudjelovalo je 325 lokalnih razvojnih dionika. Članovi lokalnog razvojnog partnerstva odnosno Skupština LAG-a usvojila je strategiju koja je bila dostavljena upravljačkom tijelu na odobrenje. Svaka slijedna izmjena strategije komunicirala se sa širom javnosti putem konzultacijskih radionica i mrežnih stranica LAG-a te sa članovima lokalnog razvojnog partnerstva – Skupštinom LAG-a koja je iste usvajala na svojim sastancima (Tablica</p>

	<p>12.). Sve verzije lokalne razvojne strategije LAG-a javno su dostupne putem mrežne stranice LAG-a. Treba naglasiti kako se, pri svakom donošenju odluka LAG-a o usvajanju strategije i njezinih izmjena, vodila pažnja o ravnopravnoj zastupljenosti predstavnika interesnih skupina, pri čemu niti jedna nije imala više od 49% glasova. Sudjelovanje dionika prikazano je u Tablici 12. Važno je istaknuti kako je LAG, u svrhu upravljanja provedbom strategije LAG, u razdoblju od 2017.-2021. proveo 11 sastanka partnerstva vezanih za tekući rad LAG-a te 26 sastanaka vezanih uz provedbu LAG natječaja te operativno upravljanje radom LAG-a.</p> <p>O svim sastancima, kao i aktivnostima LAG-a, izvješćena je uvijek opća javnost putem društvenih mreža i mrežne stranice LAG-a koja je izuzetno pregledna i transparentna.</p>
<p><i>U kojoj mjeri i na koje je načine UT pružio potporu za razvoj kapaciteta LAG-a?</i></p>	<p>LAG kontinuirano sudjeluje u svim edukacijskim aktivnostima u organizaciji LEADER mreže Hrvatske, Ministarstva poljoprivrede (Upravljačko tijelo) te Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Provedbeno tijelo). Od 2017.-2021. godine LAG je sudjelovao u više od 90 aktivnosti usavršavanja i obrazovanja članova i zaposlenika LAG-a u organizaciji drugih pravnih/fizičkih osoba koje su prethodno navedene. Tehničku potporu LAG-u tijekom pripreme i provedbe strategije pružala je prvenstveno LEADER mreža Hrvatske te, po potrebi, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Provedbeno tijelo).</p>
<p><i>U kojoj mjeri i na koje načine LAG pruža potporu dionicima sa područja LAG-a za jačanje provedbe LRS?</i></p>	<p>LAG redovito provodi vlastite radionice za lokalne razvojne dionike, sukladno iskazanim potrebama istih kao i potrebama LAG-a za jačanje provedbe LRS. Od 2017.-2021. LAG je organizirao 62 radionice animacije razvojnih dionika namijenjenih široj populaciji koje su okupile više od 429 različitih razvojnih dionika iz svih interesnih skupina.</p>
<p><i>Koju su ulogu imali Upravljačko i Provedbeno tijelo u razdoblju provedbe, osobito u određivanju prioriteta i postupku odobrenja projekta te kako je to utjecalo na postupke donošenja odluka na razini LAG-a?</i></p>	<p>Upravljačko tijelo imalo je presudnu ulogu u razdoblju provedbe, kako je već navedeno u prethodnim poglavljima, budući je širinu raspona intervencija koje su bile na raspolaganju LAG-u od 24 moguća tipa operacija suzio na njih 4 za provedbu putem podmjere 19.2 te 2 kojima je krajnji korisnik sam LAG (projekti suradnje i upravljanje provedbom LRS). Isto tako, Upravljačko tijelo izravno je utjecalo i na dinamiku provedbe stvaranjem regulatornog okvira koji je LAG-u naložio poštivanje uskih okvira formiranja intervencija od strane Provedbenog tijela. Također, dinamika provedbe i mehanizam donošenja odluka na razini LAG-a bio je detaljno definiran regulatornim okvirom od strane Provedbenog tijela.</p>
<p><i>Koje mogućnosti je imao LAG u razdoblju provedbe u određivanju prioriteta i postupku provedbe odabira projekata?</i></p>	<p>Kako je već navedeno u prethodnim poglavljima, obzirom na regulatorni okvir provedbe LEADER/CLLD-a. LAG nije imao velike mogućnosti u određivanju prioriteta i postupku provedbe odabira projekata kao niti u kreiranju postupaka donošenja odluka budući je, kako</p>

okvir intervencija, tako i dinamika te mehanizam donošenja odluka bilo izravno povezano sa aktivacijama i regulatornim okvirima dostavljenim od strane Provedbenog tijela. LAG je, u okviru zadanih intervencija, mogao sužavati uvjete prihvatljivosti i prihvatljive troškove projekata, ali ne i dodavati elemente sukladno svojim potrebama definiranim unutar odobrene LRS. Isto tako, mogao je samo kreirati kriterije odabira projekata. LAG je, za potrebe internih mehanizama provedbe odabira projekata, kreirao svoje interne procedure, no samo i isključivo sukladne zadanim procedurama odnosno parametrima regulatornog okvira zadanih od strane Provedbenog tijela.

Slika 8. Struktura lokalnog razvojnog partnerstva (Skupštine udruge LAG) 2016.-2021.

Slika 9. Rodna struktura članova lokalnog razvojnog partnerstva (Skupštine udruge LAG) 2016.-2021.

Tablica 12. Sudjelovanje i struktura dionika u izradi i donošenju lokalne razvojne strategije te njezinih izmjena u razdoblju 2015.-2021.

V LRS	Tema/mjesto radionice	Datum održavanja	Broj sudionika*	Struktura sudionika/ interesne skupine/žene
N/P	Konzultacijski postupak pripreme i izrade LRS za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.) – 19 radionica	12.11.2015.- 08.04.2016.	326	Javna - 39 (12%) Civilna - 112 (34%) Gospodarska – 173 (54%) <i>Žene – 76 (23%)</i>
V0	Usvajanje LRS	20.04.2016.	30	Javna - 10 (33%) Civilna - 8 (27%) Gospodarska – 12 (40%) <i>Žene – 9 (30%)</i>
V1	Usklađenje LRS i proširenje teritorijalnog obuhvata LAG-a, uključanje područja Grada Karlovca; tzv. matična odnosno ishodišna LRS	18.12.2017.	33	Javna - 15 (45%) Civilna - 8 (24%) Gospodarska – 10 (31%) <i>Žene – 12 (36%)</i>
V2	Prva izmjena LRS s promjenom akcijskog i financijskog plana	24.10.2018.	35	Javna - 12 (34%) Civilna - 8 (23%) Gospodarska – 15 (43%) <i>Žene – 12 (34%)</i>
V3	Druga izmjena LRS s promjenom akcijskog i financijskog plana	26.04.2019.	40	Javna - 13 (32%) Civilna - 11 (28%) Gospodarska – 16 (40%) <i>Žene – 15 (13%)</i>
V4	Treća izmjena LRS s promjenom logike intervencije (ukidanje 2 TO radi nedostupnost s nacionalne razine i uvođenje novog TO) te akcijskog i financijskog plana	11.12.2019.	32	Javna - 13 (32%) Civilna - 11 (28%) Gospodarska – 16 (40%) <i>Žene – 15 (13%)</i>
V5	Četvrta izmjena LRS s promjenom akcijskog i financijskog plana	16.06.2020.	32	Javna - 12 (37%) Civilna - 9 (28%) Gospodarska – 11 (35%) <i>Žene – 16 (50%)</i>
V6	Peta izmjena LRS radi 1. uvećanja raspoloživih sredstava (nagrađivanje LAG-a), promjene logike intervencije (ukidanje 1 TO i 1 M radi nedostupnosti provedbe s nacionalne razine) te akcijskog i financijskog plana	07.10.2020.	31	Javna - 10 (32%) Civilna - 12 (39%) Gospodarska – 9 (29%) <i>Žene – 16 (50%)</i>

V7	Šesta izmjena LRS radi 2. uvećanja raspoloživih sredstava (prijelazna sredstva 2021.-2022.) te promjene akcijskog i financijskog plana	15.06.2021.	31	Javna - 9 (29%) Civilna - 12 (39%) Gospodarska – 10 (32%) Žene – 14 (45%)
----	--	-------------	----	--

*Podatci o sudionicima sjednica partnerstva za usvajanje izrade i izmjena LRS uneseni su iz matičnog registra praćenja rada partnerstva odnosno sjednica tijela LAG-a.

6.4 ANALIZA DODANE VRIJEDNOSTI PROVEDBE LEADER/CLLD-A U OKVIRU RADA LAG-A METODOM ISTRAŽIVANJA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

U razdoblju od 40 dana, tijekom veljače i ožujka 2022., provedeno je istraživanje kreirano od strane vanjskog vrednovatelja pri čemu je korištena metoda mrežne (on-line) ankete odnosno zatvorenog i otvorenog upitnika dostavljenih relevantnim razvojnim dionicima i širokoj javnosti, što predstavlja 2 razine istraživanja:

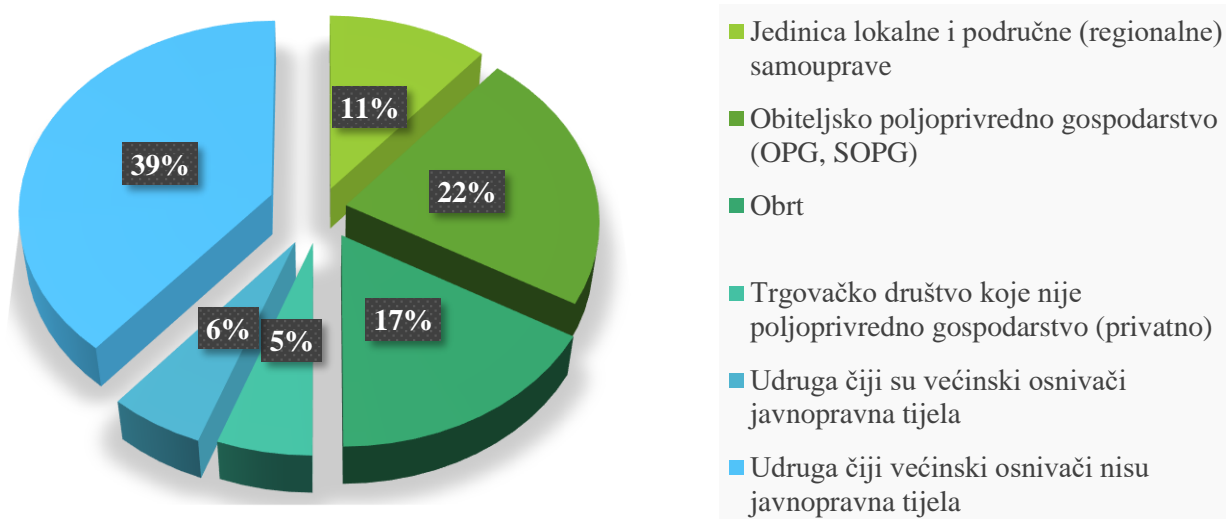
- A. razina: Interno istraživanje provedeno unutar članova lokalnog razvojnog partnerstva – Skupštine udruge LAG;
- B. razina: Istraživanje provedeno u općoj javnosti putem mrežnih stranica i društvene mreže LAG-a, a koje je bilo izravno dostavljeno i putem e-maila krajnje korisnike potpora LAG-a odnosno nositelje projekata koje je odabrao LAG na svojim natječajima

Upitnici mrežnog istraživanja bili su anonimnog karaktera kako bi se isključio utjecaj na ispitanike. Upitnici su uključili kvantitativne i kvalitativne elemente strukturiranih pitanja usmjerenih na relevantno razdoblje međuvrednovanja provedbe lokalne razvojne strategije i rada LAG-a (2017.-2021.) te mišljenja vezana za budući rad LAG-a u narednom, novom programskom razdoblju. Ovom metodom dodatno su dopunjeni kvantitativni ulazni podaci prikupljeni od strane stručne službe LAG-a kojima ovim putem najljepše zahvaljujemo na odličnoj suradnji.

Nalazi istraživanja razine A. – članovi partnerstva (Skupština LAG-a)

Broj i struktura sudionika:

- U istraživanju za članove lokalnog razvojnog partnerstva (LAG) sudjelovalo je **18 članova Skupštine odnosno 30% članova iz područja 8 jedinica lokalne samouprave** ili 57% područja obuhvata LAG-a (gradova: Karlovac i Ozalj, te općina: Draganić, Lasinja, Netretić, Pisarovina, Ribnik i Žumberak), pri čemu naglašavamo kako sektorska i rodna struktura članova partnerstva nije ispitivana da bi se postigla potpuna anonimnost i objektivnost odgovora
- 15 sudionika nisu članovi niti jednog izvršnog tijela LAG-a već isključivo skupštine, dok su 2 sudionika članovi Upravnog te 1 član Nadzornog odbora

Slika A.1 Struktura sudionika prema pripadnosti interesnim skupinama (sektorima).

Grupa pitanja vezanih za razdoblje provedbe lokalne razvojne strategije 2017.-2021.

Na pitanja vezana uz pripremu i izmjene lokalne razvojne strategije LAG-a važno je istaknuti kako je **61% sudionika nije sudjelovalo u izradi prve „matične“ lokalne razvojne strategije, i njezinim slijednim izmjenama**, pri čemu su se očitovali kako je priprema strategije bila konstruktivna, jasna i precizna ali vrlo naporna, događao se i polupasivni pristup sa pozicije promatrača radi nemogućnosti kreiranja vlastitih intervencija na razini LAG-a radi regulatornog okvira provedbe LEADER/CLLD-a u ovom programskom razdoblju.

Na pitanje o zadovoljstvu **razine uključivanja organizacija i drugih dionika u proces izrade lokalne razvojne strategije 83% sudionika bilo je zadovoljno te vrlo zadovoljno te smatraju kako su se provodile sustavne konzultacije sa lokalnim stanovnicima. 92% sudionika izjasnilo je kako je nacrt LRS bio dostavljen svim relevantnim lokalnim razvojnim dionicima na uvid i komentiranje.**

Na pitanje o **procesu izrade LRS** u sustavu slobodnih odgovora, sudionici su istaknuli kako je bilo složeno definirati ciljeve, prioritete, odrediti mjere odnosno mehanizme djelovanja. Također, istaknuli su konkurentnost, financije i upućenost u problematiku provedbe LEADER/CLLD-a kojem su, ujedno, bili složeni za prijenos lokalnim razvojnim dionicima. Sudionici su istaknuli kako je bilo teško uvjeriti dovoljan broj ljudi u ispravnost i dobrobit procesa programiranja, bilo je puno nepoznanica, vrijeme pripreme je bilo relativno rano u odnosu na razvoj Programskog okvira koji se kasnije mijenjao. Važno je motivirati subjekte (OPG-ovi, obrti, udruge, javni sektor itd.) da se aktivno uključe u proces jer njima strategija služi.

Na pitanje **da navedu glavne izazove u procesu izrade i izmjena LRS** u sustavu slobodnih odgovora, sudionici su istaknuli slijedeće:

- Sporost sustava u odnosu na rad LAG-a, procesi bi se trebali odvijati puno brže i efikasnije
- Provedba projekata te prilagodba procedurama i inicijativama koje se provode
- Poticaji, lakše stizanje

- Nedovoljno ljudskih kapaciteta i nedovoljno sredstava za rad LAG-a, te problemi s predfinanciranjem rada i projekata za provedbu LRS – 3 sudionika istaknuli su navedeno
- Nedovoljna zainteresiranost JLS ali i građanstva na koje utječe opće stanje.
- Mi ne provodimo LRS direktno, već se javljamo na dostupne natječaje gdje smo prihvatljiv prijavitelj, znači provodimo je indirektno, prema ponuđenim mogućnostima
- Komunikacija - kvalitetne ulazne informacije o problemima i izazovima
- Dinamične promjene u društvu, gospodarstvu - demografske promjene, posljedice ekonomske stagnacije, socijalne posljedice i utjecaj klimatskih promjena
- Da konkretni projekti uspiju u praksi i daju konkretne rezultate

Na pitanje o zadovoljstvu **mogućnosti lokalne razvojne strategije da odgovori na stvarne razvojne potrebe područja LAG-a** bez obzira na ograničavajući regulatorni okvir provedbe, **94% sudionika bilo je zadovoljno ili vrlo zadovoljno.**

Kao **najveće izazove u provedbi lokalne razvojne strategije te dostatnosti ljudskih i financijskih kapaciteta LAG-a**, sudionici istraživanja istaknuli su nedostatnost sredstava kojima upravlja LAG obzirom na lokalne razvojne potrebe. Posebno su istaknuli sustav odnosno potrebu predfinanciranja projekata i tekućih troškova LAG-a što je bio jedan od najvećih izazova. Također, istaknuli su problem regulatornog okvira koji LAG-u nije dopuštao slobodu u kreranju intervencija koje bi podržale inovativne projekte. Sudionici su u nekoliko navrata naveli preveliku administraciju i birokratsko opterećenje koje je usporavalo procese provedbe LRS.

Na pitanje **što biste promijenili prilikom pripreme LRS**, sudionici su naveli kako je najpotrebnije animirati lokalne razvojne dionike za sudjelovanje u procesu planiranja, posebno one kojima je razvojni poticaj najznačajniji te one koji imaju dobre razvojne ideje s inovativnim značajkama. Istaknuli su veći terenski rad ne samo zaposlenika ureda već i samih članova partnerstva, posebno članova izvršnih tijela LAG-a. Tijekom pripreme LRS bilo je potrebno više vidljivosti na terenu kako bi se uključio veći broj raznolikih razvojnih dionika.

Na pitanje **koje ste lekcije naučili u procesu pripreme LRS i njezinoj provedbi**, sudionici su istaknuli da su naučili da ljudi manje gledaju sebe i svoj osobni položaj a više opću dobrobit cjelokupne zajednice te da su stekli velik i širok spektar znanja o funkcioniranju EU fondova.

Vezano za **ocjenu razine zadovoljstva radom LAG-a, ulogu i zadaće**, u zadanom okviru provedbe LEADER/CLLD-a programskom razdoblju 2014.-2020. **zadovoljno je 33% sudionika dok je vrlo zadovoljno njih 67%.**

Na pitanje **u kojem aspektu vide prostor za napredovanje, jačanje rada LAG-a u narednom razdoblju**, više od 50% sudionika istaknulo je kako je potrebno povećati sredstva kojima upravlja LAG, nadalje, sudionici su predložili sljedeće:

- Aktivnim sudjelovanjem ljudi sa terena odnosno potrebno je jačati aktivnosti LAG-a usmjerenih na povećanje interesa lokalnih razvojnih dionika za sudjelovanje u radu LAG-a, posebno jedinice lokalne samouprave; općenito, potrebno je jačati rad LAG-a na terenu.
- Jedinice lokalne samouprave i županije trebaju osigurati trajna sredstva za rad hladnog pogona LAG-a odnosno za plaće zaposlenika, a zaposlenika treba biti više.
- LAG radi odlično i nisu potrebne velike promjene, trebali bi imati više udjela u mogućnosti provedbe i donošenja odluka.

- Potrebno je povećati broj stručnjaka te količinu i pravovremenu dostupnost sredstava za isplatu plaća i troškova te smanjiti radno opterećenje po djelatniku, obzirom na administrativno opterećenje koje je preveliko. Postojeći kvalitetno rade posao.

Grupa pitanja koja se odnosi na novo programsko razdoblje provedbe LEDAER-a u okviru SP ZPP 2023.-2027.

89% sudionika smatra kako bi LAG u narednom programskom razdoblju morao imati veću slobodu te smatra kako bi trebao imati veću odgovornost i obveze u provedbi budućih LRS, posebno vezano uz slobodu u definiranju ciljeva i mjera (grupa intervencija). Dodatno su naveli, u slobodnim obrazloženjima naveli slijedeće:

- LAG najbolje poznaje područje na kojem djeluje stoga smatram da bi trebali imati mogućnost odlučivanja i dodjele sredstava neovisno o Agenciji, sredstva bi se povlačila puno brže i efikasnije; isto tako su naveli: dok god njime ne manipulirao politika, LAG treba imati mogućnost samostalnog određivanja ciljeva i mjera.
- LAG-u se više vjeruje nego JLS-u (odgovornost, pravednost, dobra procjena stanja i potreba, svaki LAG najbolje zna situaciju na svom terenu i može ugraditi direktne stavove dionika).
- Sudionici smatraju kako je potrebno da voditelj LAG-a ima veća prava u upavljanju LAG-om.
- Lokalna razvojna strategija proizlazi prije svega kao izraz želja, nastojanja i potreba lokalnog stanovništva i svih sudionika gospodarskih i društvenih procesa u lokalnoj zajednici.
- LAG treba imati autonomnost sa svim obavezama koje ona nosi, također, odgovornost je na jedinicama lokalne samouprave i županijama a ne samo na LAG-u kao udruzi.

50% sudionika smatra kako LAG ima iskustvo i dovoljne ljudske kapacitete za pripremu nove LRS, dok njih 39% smatra kako LAG ima velika znanja i vještine no potrebna je daljnja stručna potpora u procesu kreiranja i provedbe nove lokalne razvojne strategije.

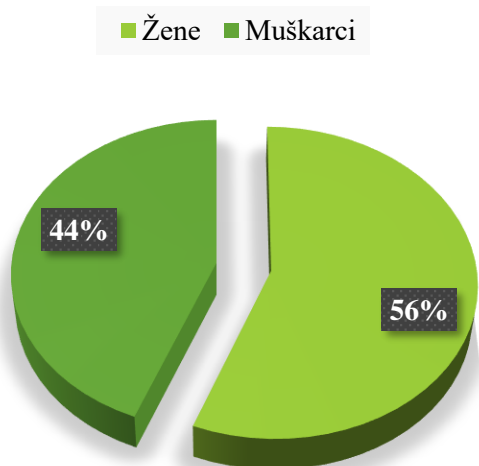
Vezano za daljnje jačanje kapaciteta stručne službe LAG-a za provedbu LEADER/CLLD-a i lokalne razvojne strategije u novom programskom razdoblju, sudionici su istaknuli veliku stručnost službe, posebno u organizacijskom razvoju te kao preporuke za daljnje jačanje kapaciteta naveli slijedeće:

- znanja kako motivirati mnoge inertne ljude na terenu da se aktivnije uključe u procese, vještine komunikacije i motivacije
- ukoliko je potrebno – poduzetnička savjetodavna znanja i vještine (edukacije, radionice)
- znanja i vještine u području financija te poljoprivrede

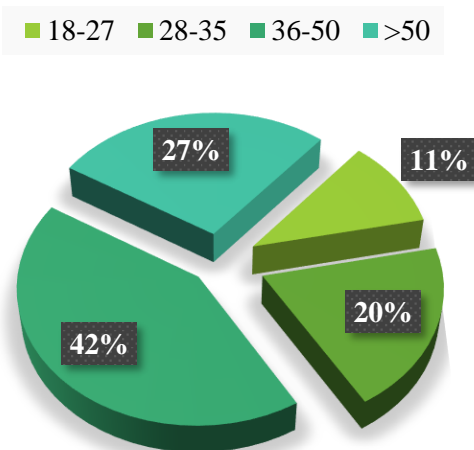
U zadnjem dijelu ankete, sudionici su **slobodno naveli u kojim područjima/temama smatraju kako su njima, kao članovima partnerstva, potrebna nova znanja i vještine u svrhu što kvalitetnije pripreme i provedbe LRS, te kao teme istaknuli: navodnjavanje, proizvodnju i preradu voća i povrća te pružanje turističkih i ugostiteljskih usluga.**

Nalazi istraživanja razine B. – opća javnost područja obuhvata LAG-a

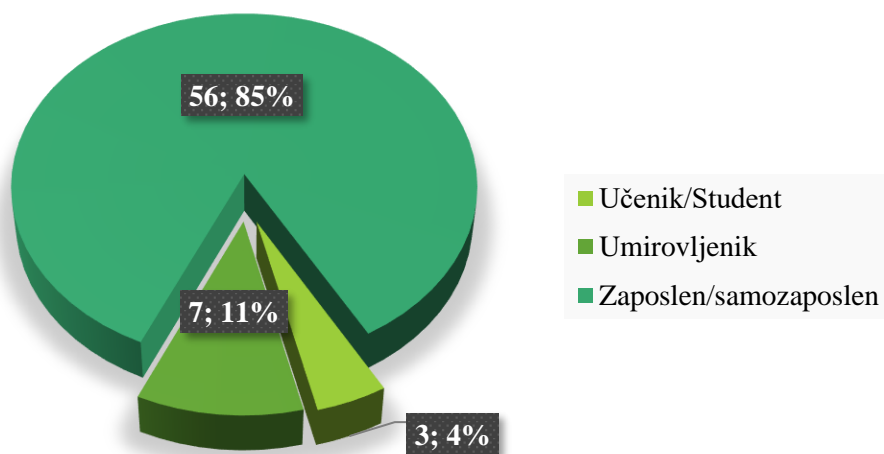
Istraživanju namijenjenom široj populaciji odazvalo se **66 sudionika iz područja obuhvata 10 jedinica lokalne samouprave** ili 71% područja obuhvata LAG-a (gradova: Duga Resa, Karlovac i Ozalj, te općina: Draganić, Kravarsko, Lasinja, Netretić, Pisarovina, Pokupsko i Ribnik) te drugih područja koja nisu u okviru obuhvata LAG-a (3 sudionika).

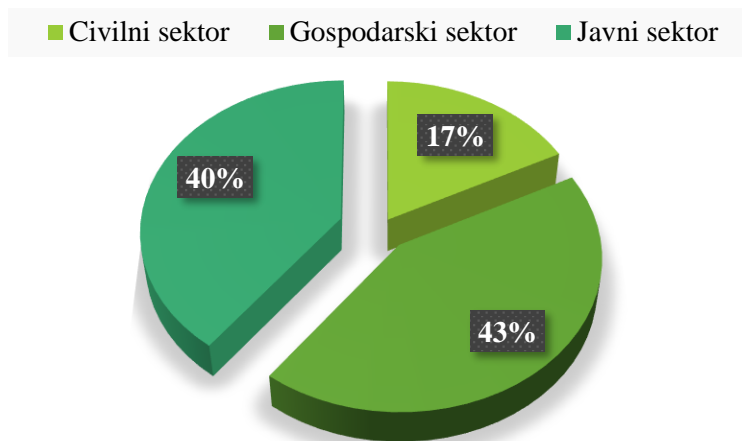
Slika B.1 Rodna struktura sudionika.

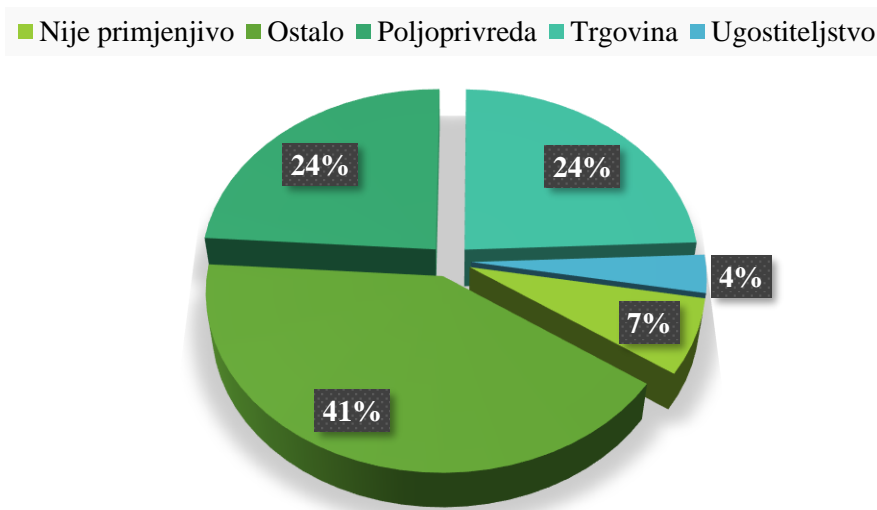
Slika B.2 Dobna struktura sudionika.

Slika B.3 Struktura sudionika prema statusu na tržištu rada.

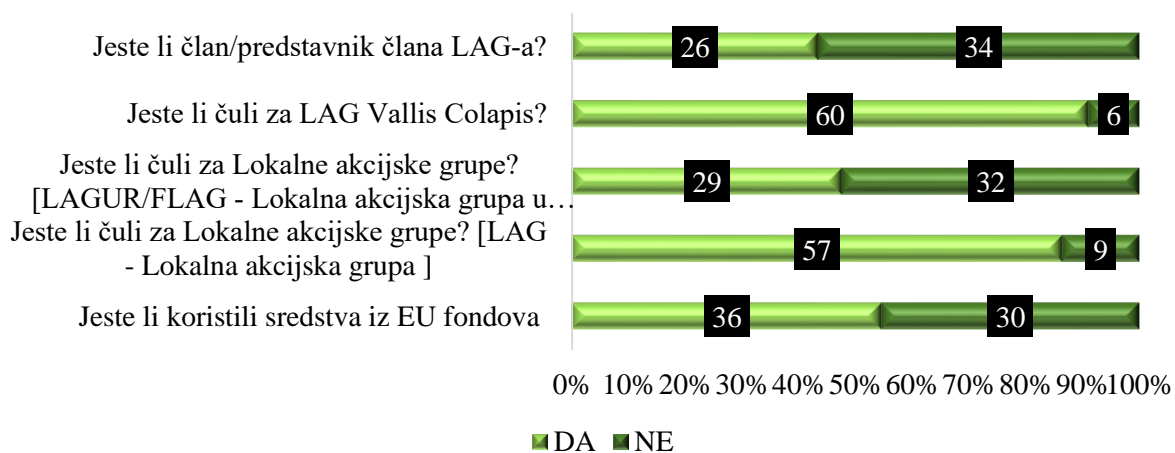

Slika B.4 Struktura sudionika prema pripadnosti interesnim skupinama područja LAG-a.

Slika B.5 Diverzificirana struktura sudionika iz gospodarske interesne skupine.

Grupa pitanja vezana za spoznaje dionika o EU fondovima i lokalnim akcijskim grupama

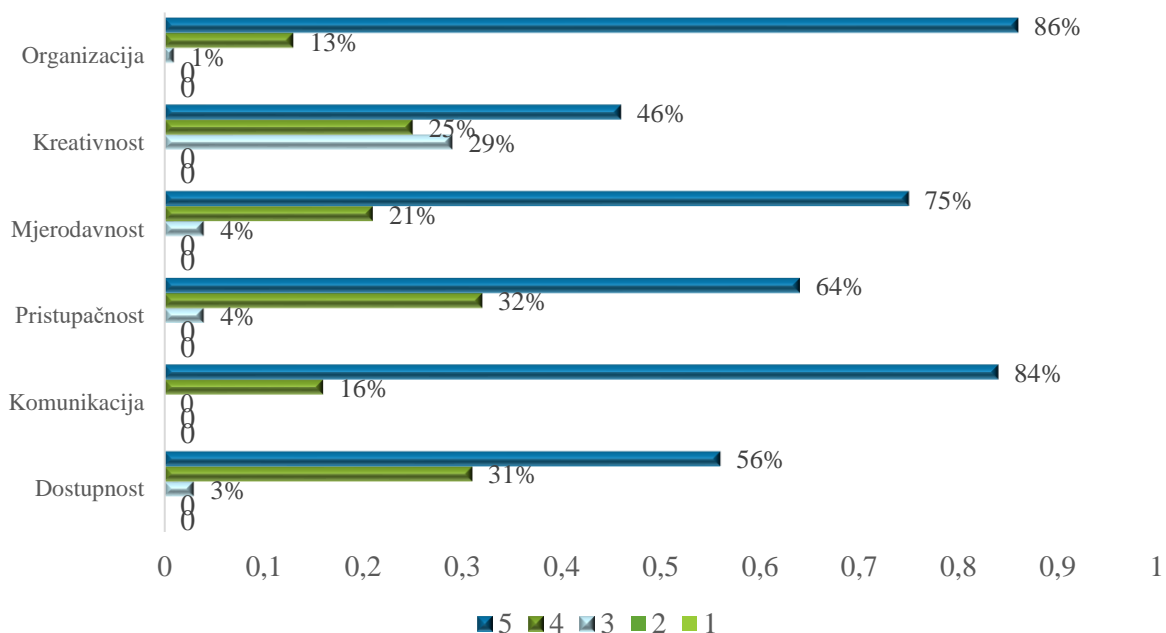

Slika B.6 Spoznaja dionika o EU fondovima i LAG-ovima

Grupa pitanja vezana uz lokalnu razvojnu strategiju za razdoblje 2014.-2020. (2022.) i provedbu natječaja LAG-a u razdoblju 2018.-2021.

- 70% sudionika nije sudjelovalo je u izradi prve te odobrene lokalne razvojne strategije LAG-a (V0, V1), dok je njih 43% tijekom provedbe istraživanja predstavljalo člana lokalnog razvojnog partnerstva (Skupštine LAG-a).
- 55% sudionika smatra kako je lokalna razvojna strategija LAG-a jednostavno i čitljivo napisana dok njih 53% smatra kako je razumljiva široj populaciji.
- 90% sudionika upoznato je sa LAG natječajima, 68% sudionika izjasnilo se kako smatra da su LAG natječaji napisani na razumljiv način.
- 72% sudionika smatra kako su natječaji dovoljno dugo otvoreni što omogućuje kvalitetnu prijavu na iste.
- 40% sudionika smatra kako je dokumentacija za prijavu na LAG natječaj preopsežna dok se 8% sudionika s tim nije složilo i smatra kako je prijavna dokumentacija adekvatna.
- 48% sudionika smatra kako je obrasce za prijavu na LAG natječaje potrebno pojednostavniti dok se njih 2% s pojednostavljenjem ne slaže.
- 32% sudionika upoznato je sa LAG natječajima no nisu se na njih prijavljivali dok se 68% sudionika izjasnilo kako nisu znali za natječaje LAG-a.
- 17% sudionika izjasnilo se kako nisu imali ideju za projekt koji bi prijavili na natječaj LAG-a.
- 30% sudionika javljalo se na LAG natječaj
- 49% sudionika izjasnilo se kako nisu bili prihvatljivi prijavitelji, dok se njih 27% izjasnilo kako nisu imali sredstava za predfinanciranje projekta.
- 38% smatra kako je vrijeme obrade LAG natječaja vremenski prihvatljivo dok njih 55% smatra kako je vrijeme obrade LAG natječaja na razini Provedbenog tijela predugo, no
- 100% sudionika smatra kako bi procedure obrade trebalo značajno ubrzati.

Grupa pitanja vezana uz rad stručne službe (ureda) LAG-a

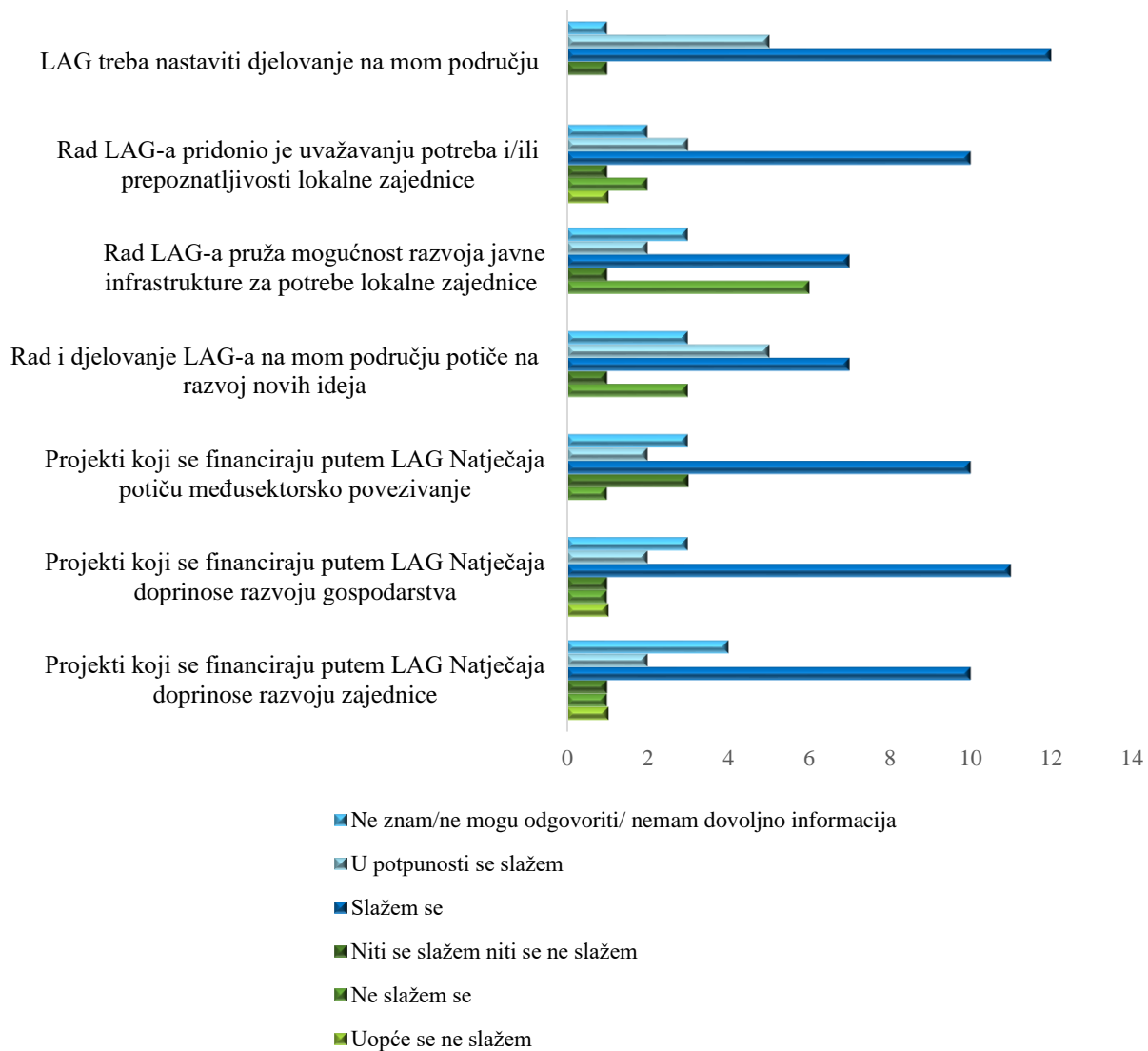

Slika B.7 Ocjena rada stručne službe LAG-a stručne službe LAG-a; pri čemu je 5 najbolja ocjena (dodijeljene isključivo ocjene 5, 4 i 3, dok su niže ocjene potpuno izostale).

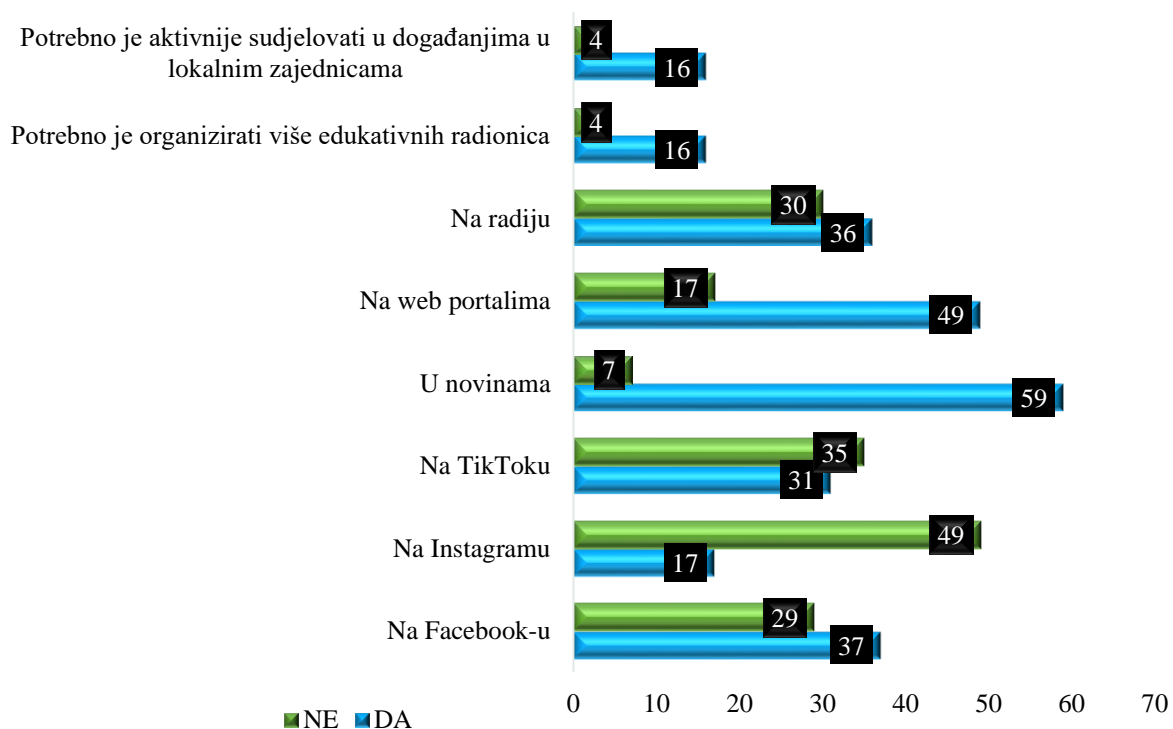
- 84% sudionika imalo je izravne kontakte s uredom LAG-a od kojih se njih 97% izjasnilo kako su dobili kvalitetnu stručnu potporu
- 74% sudionika smatra kako su zaposlenici stručne službe kontinuirano dostupni telefonom ili elektroničkom poštom

Grupa pitanja vezanih za promociju isporuka/postignuća LAG-a, učinkovitost i vidljivost

- 89% ispitanika upoznato je s projektima koje je LAG podržao putem provedbe lokalne razvojne strategije odnosno LAG natječaja.

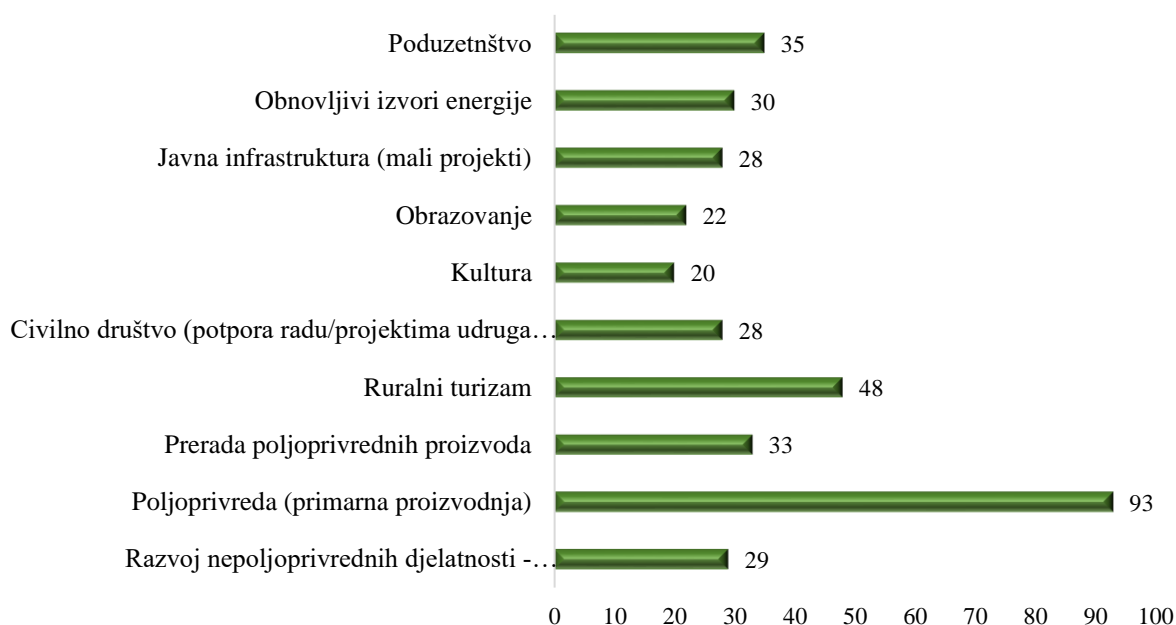

Slika B.8 Ocjena doprinosa LAG-a razvoju područja; ista ukazuje na prepoznavanje doprinosa LAG-a razvoju cjelokupnog područja.

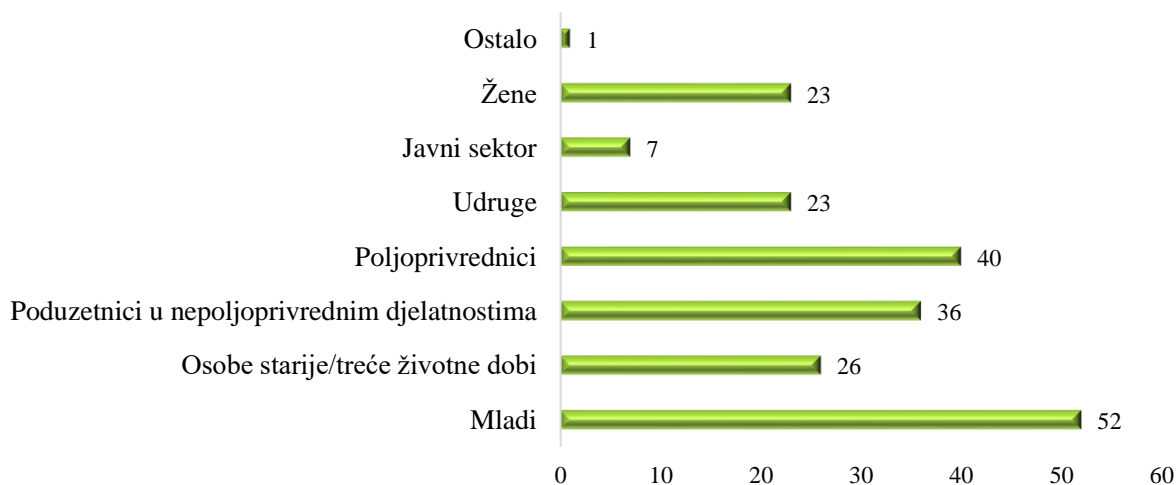

Slika B.9 Ocjena prioritizacije prijedloga poboljšanja rada, promocije LAG-a i njegove vidljivosti (*sudionici su mogli predožiti više mogućnosti*).

Grupa pitanja koja se odnosi na novo programsko razdoblje provedbe LEDAER-a u okviru SP ZPP 2023.-2027.

Slika B.9 Područja na koja bi se LAG u svom radu i krananju nove lokalne razvojne strategije trebalo više fokusirati (*sudionici su mogli predložiti više mogućnosti/tema*).

Slika B.10 Ocjena/preporuka sudionika o prioritetnim ciljanim skupinama prema kojima LAG treba usmjeriti svoje aktivnosti u narednom razdoblju (*sudionici su mogli izabrati više ciljanih skupina*).

- 83% sudionika smatra kako je potrebno organizirati više radionica za lokalne razvojne dionike s područja LAG-a te kako je potrebno jače uključivanje LAG-a u događanja u lokalnim zajednicama u daljnjem radu.

Nastavno na navedeno, sudionici su naveli slijedeće teme radionica koje bi ih zanimalo u organizaciji LAG-a (*odgovori su bili u slobodnoj formi*):

- Aktualni natječaji, prioriteti i ciljevi ESIF-a, radionice vezane uz natječaje i pripreme za pojedini natječaj
- Priprema i izrada kvalitetnih projekata
- Provedba edukacija prilagođenih lokalnim zajednicama, područjima gdje se održavaju, da
- pojašnjavaju pojmove u dokumentaciji, kao i rječnik na pojedincima razumljiv način
- Najava LAG-natječaja i objašnjenje uvjeta
- Natječaji za mlade poljoprivrednike, male i ratarstvo
- Savjetovanje u vezi poljoprivredne proizvodnje
- Dopunske djelatnosti na OPG-u
- Obaveze OPG-a prema zakonima i pravilnicima nakon povećanja proizvodnje i finansijskih sredstava, porezi, doprinosi, knjigovodstvo
- Poljoprivredna struka, zakonodavstvo vezano za poljoprivredu, nove tehnologije
- Potpore poljoprivrednicima i gospodarstvenicima
- Ekonomika proizvodnje, povezivanje tržišta u nabavi i prodaji.
- Nove tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji.
- Animacijske vještine rada sa turistima
- Edukacije o turističkim sadržajima u ostalim gradovima i slično
- Pokretanja vlastitog poslovanja
- Inovativni pristupi lokalnom razvoju, stvaranje partnerstva i zajedničkih projekata
- Razvoj civilnog društva, rad neprofitnih organizacija, marketing, volonterstvo
- Strategija i mogućnosti sudjelovanja u razvoju lokalnog gospodarstva, sa dodatnim komentarom kako je potrebno dovoljno rano najaviti edukacijske i informativne događaje

- 76% sudionika smatra kako je potrebno više (terenski) obilaziti njihovo područje, dok je
- na pitanje istraživanja vezano uz njihove ideje za projekte, **68% sudionika odgovorilo je kao ima ideje u svrhu razvoja ukupnog područja LAG-a** što je velik budući razvojni potencijal i izvor novih i inovativnih mogućnosti u kreiranju lokalne razvojne strategije LAG-a za novo programsko razdoblje.

Završno, **97% sudionika smatra kako je rad LAG-a značajno doprinjeo uvažavanju potreba i/ili prepoznatljivosti lokalne zajednice**, dok svi sudionici (100%) smatraju kako LAG treba nastaviti rad na njihovu području u narednom programskom razdoblju.

7. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

7.1 VREDNOVANJE CILJEVA, REZULTATA I ISPORUKA

Ciljevi LRS bili su relevantni, pri čemu je njihova relevantnost zadržana u cijelom razdoblju provedbe LRS za razdoblje međuvrednovanja 2017. -2021. Cilj 2 LRS bio je relevantan za razvojne potrebe područja LAG-a no isti nije bilo moguće u provesti provedbom podmjere 19.2 radi ograničenja regulatornog okvira s nacionalne razine, odnosno izostanka aktivacije Provedbenog tijela za povezane tipove operacija, stoga je partnerstvo od provedbe putem LAG natječaja, otvorenih prema lokalnim razvojnim dionicima, moralo odustati.

Učinkovitost strategije u odnosu na planirane pokazatelje ostvarenja ciljeva, rezultata i isporuka je djelomično postignuta, radi očekivanog utjecaja regulatornog okvira provedbe Mjere 19 (LEDAER/CLLD-a) definirane s razine Upravljačkog tijela posebno u dijelu vezanim za odabir relevantnih i početno definiranih intervencija za postizanje planiranih ciljeva. Važno je ponoviti kako je, na dinamiku isporuka provedbe strategije te učinkovitosti rada LAG-a, značajno utjecala, i utječe, dinamika provedbe postupaka koji su u domeni Provedbenog tijela. Unatoč kasnijem ugovaranju sredstava za provedbu mjera odnosno odabranih projekata na razini Provedbenog tijela i izvan područja utjecaja LAG-a, intenzivnim radom LAG-a i relevantnim izmjenama nastalim temeljem detaljnih konzultacija s lokalnim razvojnim dionicima, razvidno je postizanje planiranih pokazatelja rezultata a time i sadašnjih, relevantnih ciljeva strategije.

Postignuti su značajni primarni učinci u okviru vrednovanja fokus područja 6B, kao i sekundarnog doprinosa drugim fokus područjima (2A, B te 3A) no detaljne sekundarne učinke doprinosa drugim fokus područjima s pripadajućim odgovorima na evaluacijska pitanja, potrebno je procijeniti prilikom završne provedbe vrednovanja ove LRS. Važno je istaknuti kako je kvalitetan rad LAG-a u brznoj prilagodbi i postizanju ciljeva prepoznat od strane šire javnosti što je razvidno iz provedenog istraživanja tijekom međuvrednovanja.

Svršishodnost Strategije je ostvarena – postignuta je vrijednost za novac putem relevantnog broja projekata provedbom podmjere 19.2 i to isključivo za gospodarsku interesnu skupinu, obzirom na konačno fokusiranje strategije na četiri vrste intervencija koje su sve bile usmjerene na gospodarski razvoj područja.

LAG kontinuirano provodi brojne animacijske aktivnosti te sudjeluje u stjecanju novih znanja i vještina kako u vlasitoj organizaciji tako i u organizaciji drugih dionika, preporučuje se nastaviti ih te jačati kompetencije u narednom razdoblju na razini cijelog partnerstva kao i šire populacije s naglaskom na promociju primjera dobre prakse (obzirom na navode sudionika istraživanja partnerstva i javnosti koji su svi ukazali na složenost motivacije lokalnih razvojnih dionika u strateškom planiranju i provedbi lokalne razvojne strategije). Stoga će LAG, u narednom razdoblju, morati pojačati svoje aktivnosti na razini animacije i vidljivosti kako bi mogao kreirati kvalitetne intervencije za odgovor definiranih potreba područja koje se nisu

značajnije mijenjale u odnosu na razdoblje pripreme LRS (V0) a posebno radi ostvarivanja dodane vrijednosti LEADER-a.

7.2 VREDNOVANJE KAPACITETA LAG-A ZA PROVEDBU LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

LAG Vallis Colapis provodi velik broj razvojnih projekata iz različitih Europskih strukturinih i investicijskih fondova u programom razdoblju 2014.-20., kontinuirano varira brojnost ljudskih kapaciteta u provedbi Mjere 19. Sukladno navodima članova partnerstva kao i javnosti, LAG je imao odgovarajuće ljudske kapacitete za provedbu ove LRS u zadanom regulatornom okviru budući isti nije zahtjevao brojne konzultacije s lokalnim razvojnim dionicima (iako su iste kontinuirano provedene) te osmišljavanje novih i posebnih rješenja za definirane potrebe područja, što je vidljivo i iz činjenice kako je LAG nagrađen dodatnim sredstvima za svoje rezultate rada kao i sa velikim sredstvima za prijelazno razdoblje (do kraja 2022.).

LAG je kontinuirano sudjelovao i sudjeluje u brojnim aktivnostima jačanja ljudskih resursa kroz educiranje kadra za kvalitetno obavljanje administrativnih poslova i uloge pokretača/animatora i motivatora lokalnog razvoja. Potrebno je nastaviti s aktivnostima izgradnje ljudskih kapaciteta s fokusom na osnaživanje stručne službe LAG-a za poticanje inovativnosti u gospodarskom i društvenom sektoru područja (sukladno mišljenju članova partnerstva i šire javnosti).

Kako se u narednom programskom razdoblju, u okviru mjere LEADER unutar Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike za RH, planira provoditi inovativan pristup lokalnom razvoju a fokusom na jačanje dodane vrijednosti LEADER-a, preporučuje se povećanje ljudskih kapaciteta stručne službe LAG-a. Jedan od ključnih razloga za isto je i iskazana potreba šire javnosti o daljnjem povećanju vidljivosti LAG-a kao i potreba većeg terenskog rada sa različitim lokalnim razvojnim dionicima te usko povezivanje sa aktivnostima koje se provode u lokalnim zajednicama.

LAG je, u prvj fazi provedbe strategije (V1) imao veće financijske kapacitete od početno planiranih (V0), na što je utjecala ocjena kvalitete njegove lokalne razvojne strategije i samog partnerstva (skupštine LAG-a). Kvaliteta njegova rada i upravljanja procesom provedbe LRS, prepoznata je ne samo od šire javnosti nego i od strane Upravljačkog tijela koje mu je uvelo raspoloživa sredstva mehanizmom nagrađivanja u okviru matičnog provedbenog razdoblja kao i dodijelilo značajna sredstva za prijelazno razdoblje 2021.-2022. No, zaključno, važno je naglasiti kako dinamika provedbe LEADER/CLLD-a na nacionalnoj razini odnosno kapaciteti i postupci Upravljačkog i Provedbenog tijela i dalje značajno utječu na dinamiku provedbe ove LRS i rad LAG-a.

7.3 VREDNOVANJE POSTIZANJA DODANE VRIJEDNOSTI LEADER/CLLD-A

Dodana vrijednost u području dobrog upravljanja u potpunosti je postignuta u području transparentnosti i u području uključenosti. Postignuta je dodana vrijednost u svim segmentima putem kojih je istu bilo moguće postići. LAG-u se preporučuje nastaviti s dosadašnjom dobrom praksom poštivanja načela transparentnosti, posebno u dijelu upravljanja javno-privatnim financijskim sredstvima, te uključenosti, kao i činiti ga još više otvorenim za različite razvojne dionike. LAG je kontinuirano poštivao ravnopravnost razvojnih interesnih skupina relevantnih lokalnih razvojnih dionika kao i rodnu ravnopravnost, što su ključna horizontalna načela LEADER/CLLD-a. Sukladno iskazima prikupljenim putem istraživanja, LAG je u dosadašnjem radu pokazao jačanje suradnje lokalnih razvojnih dionika te uključenosti cijele

zajednice u donošenju odluka i to na svim razinama. LAG-u se u narednom razdoblju provedbe LRS preporučuje više pažnje posvetiti mladima te pružanju potpore organizacijama civilnog društva koje provode projekte od značaja za opći razvoj lokalnih zajednica kako i različitim predstavnicima gospodarske interesne skupine i izvan područja poljoprivrede.

Postignuta je dodana vrijednost izgradnje društvenog kapitala u svim aspektima, osim u aspektu inovacija što nije bilo u domeni samog LAG-a radi velikog utjecaja organizirajućeg regulatornog okvira sa nacionalne razine odnosno obzirom na prioritete i ograničenja važećeg Programa ruralnog razvoja za programsko razdoblje 2014.-2020. (2022.). Velik društveni kapital postignut je u razvoju i jačanju znanja i vještina stručne službe LAG-a te samog partnerstva u delegiranom upravljanju EU sredstvima ali i provedbi animacije - prijenosa informacija te znanja i vještina širokoj populaciji. Potrebno je intenzivirati aktivnosti vezane uz potporu inovacijama, zapošljavanje i suradnju između različitih interesnih skupina. Potrebno je širenje informacija o primjerima dobre prakse među potencijalnim korisnicima i kao i među drugim lokalnim akcijskim grupama u ruralnom razvoju i ribarstvu iz drugih područja Republike Hrvatske te zemalja Europske unije.

Obzirom na ograničenja, postignuta je izuzetna dodana vrijednost rezultata i učinaka, u okviru realnih mogućnosti dinamike provedbe LEADER/CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. (2022.), koja se očituje u povećanju ekonomskih koristi, što je i očekivano s obzirom da je primarna svrha mjera, rezultata i ciljeva, bila prvenstveno ekonomske prirode radi orijentacije s nacionalne programske razine. U narednom razdoblju preporučuje se LAG-u daljnje povezivanje i sinergija aktivnosti sa aktivnostima lokalnih zajednica kako bi dalje jačao utjecaj njegova društvenog doprinosa, kao i intenzivnija potpora umrežavanju te prijenosu znanja i vještina što širem i različitom krugu lokalnih razvojnih dionika.

Završno, značajno je istaknuti kako je i iz nalaza istraživanja mišljenja partnerstva i javnosti kao i pregledom svih dokumenata LAG-a tijekom dosadašnje provedbe LRS, vidljivo kako je LAG Vallis Colapis jedan od najtransparentnijih i najaktivnijih LAG-ova Republike Hrvatske te vodeći LAG u prijenosu znanja i vještina o participativnom planiranju i odlučivanju kao i primjeni svih načela LEADER/CLLD-a, prepoznat i od strane lokalne javnosti, drugih LAG-ova te nadležnih tijela na nacionalnoj i međunarodnoj razini.